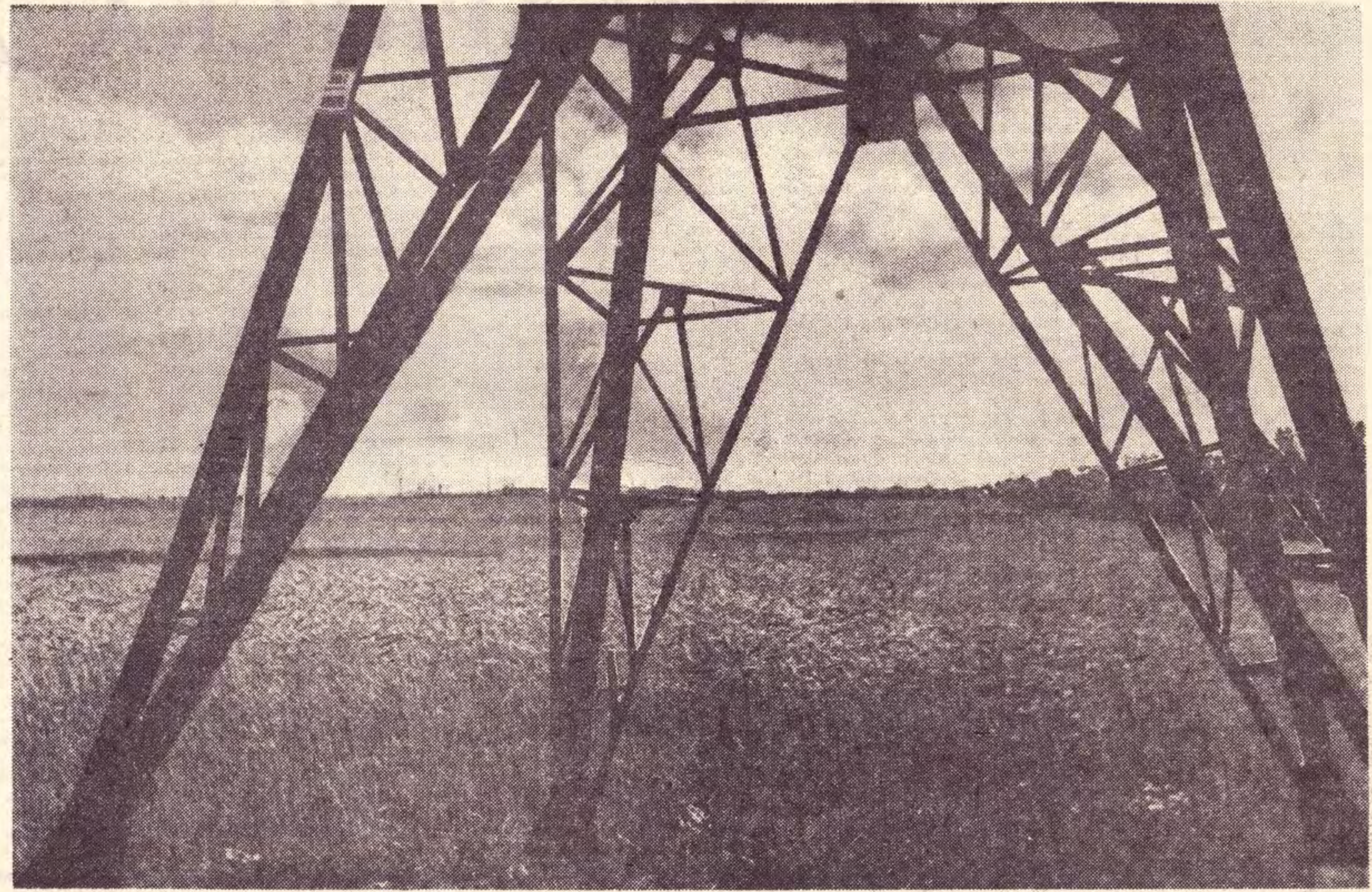
ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 60 (1697) Пятніца, 27 ліпеня 1962 года Цана 4 кап.

ЛІПЕНЬСКАЯ МЕЛОДЫЯ.

Фотаэцюд А. ІВАНЧУКА.

НАШЫХ БУДНЯЎ ПЛЕН

Адлюстраваны ў фактах і лічбах радасны творчы плён працоўных будняў рабочых, калгаснікаў, інжынерна-тэхнічных работнікаў, дзеячаў навукі, культуры, мастацтва — вось што ўяўляе сабой паведамленне Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення аб выніках выканання дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР за першае паўгоддзе 1962 года. Семігадовы план развіцця ўсіх галін народнай гаспадаркі, уздым дабрабыту і культурнага ўзроўню жыцця народа,— дакладвае ЦСУ, — ідзе паспяхова. План першага паўгоддзя па агульнаму аб'ёму прамысловасці і па большасці важнейшых відаў вырабаў выкананы датэрмінова, на 103 працэнты. Гэта значыць аб'ём прамысловасці ў параўнанні з першым паўгоддзем 1961 года павялічыўся на 11 працэнтаў.

Буйныя тэмпы развіцця нашай прамысловасці асабліва характарызуюць наступныя лічбы: сёлета выпушчана металарэзных станкоў на 765 больш, чым за гэты час у мінулым годзе, электраматораў — на 7 485, камбайнаў сіласуборачных — на 4 256, зборных жалезабетонных канструкцый — на 50 тысяч кубічных метраў.

Раздзел, які характарызуе стан развіцця сельскай гаспадаркі нашай рэспублікі, таксама выклікае радасную ўпэўненасць. Уздым вытворчасці прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі ідзе паспяхова, згодна намечаных планаў і перспектыў. У параўнанні з мінулым годам павялічыліся пасяўныя плошчы, узрасло пагалоўе буйной рагатай жывёлы, свіней, авечак. Статыстычнае ўпраўленне канстатуе таксама поспехі ў рабоце транспартнай сістэмы рэспублікі, прыводзіць лічбы, якія сведчаць аб павышэнні дабрабыту працоўных.

Асобны раздзел характарызуе выдатныя зрухі ў галіне народнай асветы, навукі і культуры. У 1962 годзе скончылі сярэднія агульнаадукацыйныя школы і атрымалі атэстат сталасці 37 тысяч чалавек. 15 тысяч маладых рабочых і калгаснікаў атрымалі сярэднюю адукацыю без адрыву ад вытворчасці. Вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы сёлета выпускаюць 22 тысячы спецыялістаў усіх галін народнай гаспадаркі. Павялічылася сетка навуковых устаноў. У пачатку года ў рэспубліцы былі 144 навуковыя ўстановы, у тым ліку 48 навуковадаследчых інстытутаў, іх філіялаў і аддзяленняў.

Статыстычнае ўпраўленне адзначае, што за апошнія гады ў рэспубліцы набылі развіццё народныя ўніверсітэты культуры. У мінулым навучальным годзе ў іх вучылася звыш 55 тысяч чалавек. За першае паўгоддзе колькасць наведванняў кінатэатраў склала 53,2 мільёна чалавек і павялічылася ў параўнанні з першым паўгоддзем мінулага года на 3,6 мільёна чалавек. Павялічылася таксама колькасць гледачоў, якіх абслужылі тэатры і музычныя арганізацыі.

Развіццё прамысловасці, сельскай гаспадаркі, поспехі навукі, культуры пераканаўча сведчаць аб пераможным пастунальным кроку савецкага народа да светлай будучыні.

КАНТРАСТЫ маладога горада

МІНУЛА толькі чатыры гады з таго часу, як сюды прыйшлі будаўнікі. За гэты час яны казачна пераўначылі зямлю. Цяпер на берагах Заходняй Дзвіны ўзвышаюцца грандыёзныя збудаванні завода-гіганта. Вечарамі весела свецяцца электрычнымі агнямі шматпавярховыя дамы пасёлка будаўнікоў, які горда называюць яго Нафтаградам.

Мы ідзём па маладым горадзе беларускіх нафтавікоў. Вось адзін з найбольш «старых» яго будынкаў. Рабочая сталовая. Гэта вялікі будынак з прасторнай залай, дзе ў часы «пік» паспяваюць хутка і культурна абслужыць тысячы чалавек. У сталовай светла, чыста і, можна сказаць, утульна. Вялікі выбар разнастайных, смачна прыгатаваных страў. Абслугоўваючы персанал ветлівы, уважлівы і, відаць, вельмі любіць сваю работу. А на самім заводзе працуе ўжо новая двухпавярховая фабрыка-кухня, якая бліскучым паліраваным стойкамі, шклом вялізарных вокнаў, розным пластмасавым абсталяваннем.

Яшчэ адна «старажытнасць» — рабочы клуб. Ён ужо не задавальняе нафтабудаўнікоў. Занадта малая кіназала: усяго толькі 250 месц, малое фае, толькі адзін пакой для рэпетыцый. Але ўжо закладзены фундамент прыгажуна — Палаца культуры, ужо будуецца шырокаэкранны кінатэатр. Праўда, тут не абышлося без ляпсусу: у праекце кінатэатра не прадугледжана фае. Глядач у выпадку дрэннага надвор'я павінен будзе блукаць нямаведама дзе.

Аднак пройдзем далей. Вось два магазіны: прадуктовы і прамысловых тавараў. Гэта будынкі сучаснай архітэктуры. Але ў іх планіроўцы ёсць недахопы. Напрыклад, у кожным з магазінаў чамусьці толькі па аднаму выхаду. Гэта стварае непатрэбную мітусню ў дзвярах. Разам з тым шчыра радуешся клопатам гандлёвых работнікаў пра пакупнікоў. Прыгожа аформлены вітрыны, у якіх з густам выстаўлены значны асартымент тавараў. На жаль, не заўсёды ў гармоніі з гэтым «вітрынным дабрабытам» наяўны асартымент. Невялікі выбар прамысловых тавараў, не хапае адзення сучаснага крою, прыгожага абутку і г. д.

А цяпер зойдзем за рог магазіна прамысловых тавараў. Маленькія дзверы. Што гэта? Гавораць, кніжны магазін. Уваход у гэтую «гандлёвую кропку» нечым нагадвае ўваход у дарэвалюцыйны лабаз. Магазін — маленькі пакой. У ім недзе павярнуцца і дзесятку пакупнікоў, не тое, што пагартаць кніжныя навінкі. Выбар літаратуры надзіва малы. Калі да ўсяго гэтага дадаць тое, што тут яшчэ прадаюць школьныя, пісьмовыя і канцылярскія тавары, — малюнак будзе надзвычай сумны. І гэта ў горадзе, рабочае насельніцтва якога галоўным чынам складае моладзь з сярэдняй адукацыяй, моладзь, якая ў большасці сваёй вучыцца завочна або ў вячэрніх навучальных установах.

У газетах пісалася ўжо пра бібліятэку. Адпаведныя інстанцыі пасля гэтага вынеслі вельмі правільнае рашэнне: арганізаваць на базе маленькай бібліятэкі прафсаюзнага камітэта трэста «Нафтабуд» гарадскую бібліятэку. Вырашылі даць для гэтай бібліятэкі пяць пакояў. Але... у пакоях гэтых патрэбен рамонт. Скажаце: дробязь. Безумоўна! Аднак для некаторых — гэта праблема. Справа ў тым, што высокія інстанцыі маладога горада ніяк не могуць дагаварыцца, хто ж павінен рабіць рамонт. Ужо некалькі месяцаў ідзе спрэчка паміж пасялковым Саветам, кіраўніцтвам будтрэста і будаўнічым прафсаюзным камітэтам. А добра было б, каб яны менш спрачаліся, а ўсе трое ўзяліся за справу.

Адзін з самых лепшых будынкаў Нафтаграда — школа. Гэта прыгожы трохпавярховы будынак з вялікімі вокнамі, прасторнымі класамі, цудоўнай спартыўнай залай. Аднак гэты «дзіцячы палац» перанаселены ўжо. Пара думаць аб новых школах, такіх жа добрых, як першая.

Побач са школай — будынак дзіцячага сада. Аб прызначэнні яго можна здагадацца, не глядзячы на шыльду. Людзі, якія будавалі яго, былі, відаць, з выдумкай. На ажурнай агароджы кветніка — персанажы з дзіцячых казак. Тут і хітрая ліса, і шэры воўк, і касалапы мішка і шмат іншых любімых дзецьмі звяроў. Добрыя ўнутраныя памяшканні. Разумны і клапатлівы калектыў выхавацеляў. Але, на жаль, будаўнікі ніяк не ўгоняцца за ростам дзіцячага насельніцтва. У адзіны дзіцячы сад большая чарга, чым на атрыманне асобных добраўпарадкаваных кватэр.

Намінальна існуе ў Нафтаградзе музычная школа (філіял Полацкай), але аўтару гэтых радкоў за пяць месяцаў знаходжання на будоўлі так і не ўдалося сустрэцца з дырэктарам гэтай школы. Хаваецца чалавек. Чаму? Ды ўся справа ў адсутнасці памяшкання. Па той жа прычыне, між іншым, да гэтага часу маладыя будаўнікі не могуць дабіцца адкрыцця вячэрняй музычнай школы для дарослых. А патрэба ў ёй вялізарная!

Вельмі шырока можна было б разгарнуць на будоўлі самадзейнае мастацтва. Тут ёсць многа таленавітых спевакоў, танцораў, музыкантаў, аматараў драматычнага мастацтва. Частка гэтых аматараў аб'яднана ў хор, групу салістаў, танцавальны гурток. Многага яны ўжо дамагліся. Іх выступленні шырока вядомыя ў Нафтаградзе і ў Полацку, у бліжэйшых раённых цэнтрах і калгасах Віцебскай вобласці. Працуюць гурткі мастацкай самадзейнасці і на асобных участках будаўніцтва: на заводзе жалезабетонных вырабаў, ва ўпраўленні механізацыі, у будаўнічых упраўленнях, тэхнічным вучылішчы.

Задумана вялікая і важная справа для агульнага ўздыму культуры маладога горада: на базе гэтых таленавітых калектываў вырашана стварыць народны музычны тэатр. Усё ёсць. За выключэннем аднаго — памяшкання. Нельга ж звычайную эстраду ў клубнай зале без сцэнічнага асвятлення, без бакавых куліс, урэшце, без заслоны залічаць да разраду сцэнічных пляцовак.

Яшчэ патрэбны пастаянныя памяшканні для рэпетыцый. А то ж удзельнікі мастацкай самадзейнасці па сутнасці беспрытульныя. Абяцаных кіраўніцтвам трэста пакояў у былым памяшканні трэста, якое вызвалілася, так і не дачакаліся ні самадзейныя артысты, ні музычная школа. А пры такім становішчы спраў план стварэння народнага музычнага тэатра ставіцца пад сур'ёзную пагрозу.

Незвычайнае, радаснае ўражанне робіць Нафтаград вясной, летам. Глядзіш на яго панараму і здаецца: перад табой не рабочы пасёлак, а які-небудзь курортны гарадок. Вечарам па вуліцах гэтага гарадка гуляе святочна апранутая моладзь, на лаўках вуліц, сквераў, бульвараў адпачываюць пажылыя людзі. Недзе іграе аркестр. На абнесенай металічнай сеткай спартыўнай пляцоўцы ідуць валейбольныя і тэнісныя баі. Жыхарам мала таго, што з трох бакоў Нафтаграда—некрануты бор, што з чацвёртага боку — прасторы Заходняй Дзвіны, — яны вырашылі азеляніць і сам горад. І вось на ўсіх вуліцах пасаджаны дрэвы розных парод. Праўда, яны яшчэ мала даюць ценю, але ўжо зеляніна радуе вока, ды і дыхаць лягчэй. Пасярэдзіне цэнтральнай плошчы горада стаіць зусім дзіўнае збудаванне—цэментаваны басейн з праточнай вадой для маленькіх дзяцей. Глыбіня яго не больш паўметра, але колькі радасці ён прыносіць малым!

Часта ў Нафтаградзе можна пачуць рэзкія гукі музыкі буржуазнага Захаду. Яны не стасуюцца са стылем жыцця горада. І вінаваты ў гэтым такія арганізацыі, як Усесаюзны Дом гуказапісу. Існуюць жа ў продажы такія дасканалыя сродкі гукаперадачы, як магнітафон. Клуб і школа і іншыя культурныя арганізацыі Нафтаграда набылі магнітафоны. А вось атрымаць неабходную магнітафонную плёнку як музыку для танцпляцоўкі, так і асартымент плёнак для ілюстрацый лекцый і гутарак па музычна-эстэтычных пытаннях, зусім немагчыма. Усесаюзны Дом гуказапісу сваёй прадукцыяй забяспечвае толькі радыёкамітэты. Патрэбамі рабочых, калгасных клубаў, школ Дом гуказапісу не цікавіцца.

Да аўтара гэтых радкоў звярнуўся нядаўна дырэктар Нафтабудаўскай сярэдняй школы. «Скажыце, — запытаўся ён,— якім чынам мы можам арганізаваць гутаркі аб выдатных французскіх кампазітарах Маснэ і Дэбюсі. У гэтым годзе па рашэнню Сусветнага Савета Міру грамадскасць адзначае юбілейныя даты гэтых кампазітараў. У нас ёсць магнітафон. Дзе ж дастаць магнітафонныя запісы?» Я параіў звярнуцца з пісьмом у Беларускі радыёкамітэт. Аднак, я зусім не ўпэўнены, што просьба аб прысылцы хоць бы вельмі абмежаванай колькасці плёнак будзе задаволена. Ці ж не ясна, што без гэтага цяжка гаварыць аб магчымасці паўнацэнных лекцый і гутарак па музычна-эстэтычнай адукацыі, запланаваных шматлікімі ўніверсітэтамі культуры, рабочымі, калгаснымі клубамі, школамі і іншымі арганізацыямі?

Справа максімальнага задавальнення духоўных патрэб савецкіх людзей — справа ўсенародная. І аб ёй заўсёды трэба памятаць людзям, адказным за ажыццяўленне рашэнняў XXII з'езда Камуністычнай партыі.

Д. ЛУКАС,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР, кампазітар.

29 ЛІПЕНЯ — ДЗЕНЬ ВАЕННА-МАРСКОГА ФЛОТУ СССР

ВАХТУ НЯСЕ ПАЭЗІЯ

Чырвонасцяжны Балтыйскі флот... Даўняя дружба звязвае ваенных маракоў-балтыйцаў са сваімі шэфамі — камсамольцамі Беларусі. Маракоў часта наведваюць дэлегацыі беларускіх студэнтаў, рабочых і працаўнікоў вёскі. Слаўныя вартавыя марскіх рубяжоў прымалі ў сябе нашых артыстаў, сустракаліся з нашымі маладымі пісьменнікамі і паэтамі.

Нядаўна па запрашэнню Палітупраўлення Чырвонасцяжнага Балтыйскага Флоту я наведаў маракоў-балтыйцаў. Там я пазнаёміўся з многімі аматарамі паэзіі. Мусіць, недарэмна кажуць, што словы «мора» і «паэзія» — заўсёды ставяцца побач. Пяшчотны блакіт неабсяжных марскіх прастораў, грозны рокат уздыбленых ветрам хваль натхнялі і натхняюць паэтаў.

Пішуць вершы і маракі-балтыйцы. Адны з іх толькі спрабуюць свае сілы, другія, як афіцэры М. Сусловіч, М. Чабатаеў і старшына 2-ой стацці І. Панцюхоў, маюць пэўны літаратурны вопыт і падрыхтавалі да друку першыя кніжкі.

Прапаную чытачам у сваім перакладзе вершы маладых паэтаў — маракоў.

Хв. ЖЫЧКА.

Ігар ПАНЦЮХОЎ

* * *

Што мне ўзяць з сабой у мора:
Свежасць ранішняе нівы,
Салаўіны спеў дубровы
Ці цурчанне рэк імклівых!

Што мне ўзяць з сабой у мора:
Снег рамонкавых пялёсткаў,
Звон трамвая на раз'ездзе
Ці вішнёвы водар вёскі!

Што мне ўзяць з сабой у мора:
Задуменнасць ценяў сініх,
Гарадскіх агнёў зіхценне
Ці агонь тваёй хусцінкі!

Што мне ўзяць з сабой у мора:
Жыта спелага прыбой
Ці напеў старонкі роднай!
Сэрцу ўсё так неабходна, —
Усё, як ёсць, вазьму з сабой!

Міхаіл ЧАБАТАЕЎ

ЦІШЫНЯ

У смузе вячэрняй бераг млее,
Нібы ветразь, воблака бялее,
Сны салодкія матросы сняць,
Цішыня на рэйдзе,
цішыня.

А загад «У бой!» — і на прасторы
Залп аглушыць ўспененае мора...
Цішыня на рэйдзе,
цішыня,
Ды якая чуйная яна!

СТВОРАНА БЕЛАРУСКАЕ АДДЗЯЛЕННЕ ТАВАРЫСТВА «СССР—КАНАДА»

У будынку Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі 24 ліпеня сабраліся грамадскія дзеячы, вучоныя, прадстаўнікі калектываў, прадпрыемстваў, калгасаў, навучальных і іншых устаноў рэспублікі. Тут адбылася ўстаноўчая канферэнцыя па стварэнню Беларускага аддзялення Таварыства «СССР — Канада».

Канферэнцыю кароткім уступным словам адкрыла намеснік старшыні прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі В. А. Чарняўская.

З дакладам аб стварэнні Беларускага аддзялення Таварыства «СССР — Канада» і яго задачах выступіў галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» Н. Е. Пашкевіч.

Затым з прамовамі выступілі старшыня заўкома Беларускага аўтамабільнага завода А. І. Дуэлеў, намеснік міністра вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі БССР М. І. Красоўскі, пенсіянер І. А. Шарынскі, паэтэса Е. Я. Лось і рэдактар газеты «Голас Радзімы» Л. Я. Прокша.

На канферэнцыі прынята рашэнне стварыць Беларускае аддзяленне Таварыства «СССР—Канада». Выбрана праўленне таварыства ў саставе 27 чалавек.

На арганізацыйным пасяджэнні старшынёй праўлення Беларускага аддзялення Таварыства «СССР — «Канада» выбран галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» Н. Е. Пашкевіч. (БЕЛТА).

ДА ДЭКАДЫ самадзейнага МАСТАЦТВА БССР

ЭСТАФЕТА КРОЧЫЦЬ ДАЛЕЙ

У апошнім нумары нашай газеты паведамлялася аб ініцыятыве работнікаў культуры Магілёўскай вобласці. Тут праводзяць эстафету, якая прысвечана Дэкадзе самадзейнага мастацтва. Мы расказалі аб першых удзельніках эстафеты — калектывах мастацкай самадзейнасці Шклоўскага і Бялыніцкага раёнаў. Эстафета крочыць далей. Яна прынята ў Быхаўскім раёне. Даём слова нашаму няштатнаму карэспандэнту ў Быхаве.

Водар ліп урываецца ў расчыненыя дзверы раённага Дома культуры. Сюды спяшаюцца пасля працы быхаўчане. Сёння канцэрт самадзейных артыстаў Магілёўскага раёна. Глядзельная зала перапоўнена.

Тав. Жылінскі, загадчык Магілёўскага аддзела культуры, расказвае: у раёне 31 сельскі клуб, 16 бібліятэк, працуе 119 калектываў мастацкай самадзейнасці. У гэтым годзе яны далі 60 канцэртаў для працаўнікоў палёў.

Пад апладысменты быхаўчан тав. Жылінскі ўручае суседзям прыгожа афармлены альбом эстафеты. І адразу пачынаецца канцэрт.

Вядучыя натхнёна чытаюць верш «Мы ідзём пад сцягам партыі». Хор Дашкаўскай бальніцы спявае бадзёрую «У імя заўтрашняга дня» кампазітара А. Новікава. Калектыў Буйніцкай школы механізацыі выконвае «Малдаўскі танец» і «Лявоніху».

Але больш за ўсё спадабалася слухачам у першым аддзяленні трыо ў складзе Паддубскай, Мартынавай і Філіпавай. Яны добра спеліся і цудоўна выканалі папулярныя «Рушнік» і «Валжанка».

У магіляўчан ёсць інструментальны квартэт братоў Менічаў. І яшчэ адзін ансамбль: дуэт выканаўцаў грузінскіх песень у складзе Дзмітрыядзе і Калайджыдзе. Іх выступленні мелі вялікі поспех на канцэрце. Запомніліся і нумары чытальнікаў Вішнякова і Лапчанкі, танцаўшчыц Беразуевай і Станкевіч, спявачак Хаманеевай і Мількінай.

Начальнік Быхаўскага аддзела культуры падзякаваў гасцям за канцэрт. Добрая самадзейнасць у раёне, ёсць тут чаму павучыцца!

Цяпер быхаўчане панясуць эстафету далей. Яны выступяць у Кіраўскім раёне.

І. КУХАРАЎ.

Яны выступалі ў Маскве

Народны ансамбль песні і танца Дома культуры трактаразаводцаў— лепшы ў рэспубліцы танцавальны калектыў рабочай самадзейнасці.

У жыцці калектыву адбылася знамянальная падзея — ён выступаў на сцэне Крамлёўскага тэатра ў Маскве. У панядзелак танцоры вярнуліся дамоў. З гонарам расказваюць яны, як цёпла сустрэлі іх масквічы, як многа дала ім паездка ў сталіцу.

Ансамбль амаль поўнасцю абнавіў свой рэпертуар. Пастаўлены танцавальныя сюіты «У нас на трактарным», «Свята ўраджаю», «За мір і дружбу». Аўтар усіх новых пастановак—мастацкі кіраўнік народнага калектыву М. Чысцякоў.

Паказаць у масавым танцы сучаснасць — нялёгкая задача. Але калектыў паспяхова з ёй справіўся. Артысты танцуюць тэмпераментна, заўзята, чотка.

Вярнуўшыся ў Мінск, ансамбль даў канцэрт у Палацы культуры прафсаюзаў, які дэманстраваўся па тэлебачанню. Кіраўнікам калектыву і лепшым выканаўцам перад пачаткам выступлення былі ўручаны ганаровыя ўзнагароды.

ТЭАТР ДАПАМОЖА ГУРТКАМ

У Лунінцы закончыўся семінар культасветработнікаў. Гаворка ішла пра драматычныя гурткі, пра тое, як лепш падрыхтаваць іх да Дэкады самадзейнага мастацтва.

— А зараз, — сказалі кіраўнікі семінара, — паедзем, таварышы, у Брэст. Там на практыцы будзем вывучаць, як арганізаваць работу драмкалектываў.

У Брэсце культасветработнікаў чакалі. Брэсцкі народны тэатр клуба чыгуначнікаў паказаў для іх спектакль «Згублены сын».

Пасля прадстаўлення артысты падзяліліся вопытам работы, далі сельскім работнікам культуры многа каштоўных парад. Дамовіліся, што культасветработнікі будуць звяртацца за дапамогай непасрэдна ў тэатр, а народны калектыў чыгуначнікаў возьме пад свой кантроль работу драматычных гурткоў.

С. НЕФІДОВІЧ.

КАРЫСЦЬ—БЕЗУМОЎНАЯ

З-за павароту паказаўся грузавік, поўны людзей у яркіх народных касцюмах. За ім другі, трэці. Чуюцца песні, смех...

— Самадзейнасць прыехала! — крычаць вясковыя хлапчукі.

Артысты сельгасарцелі «Малады ленінец» Акцябрскага раёна прыехалі сёння ў госці да рабочых Коўчыцкага аддзялення саўгаса «Парычы» Светлагорскага раёна.

На сцэне саўгаснага клуба гучаць музыка і песні, скачуць танцоры, чытаюць вершы дэкламатары. Асабліва спадабаліся рабочым выступленні Івана Дземенкаўца, Люды Пузінай, Таццяны Фанецкай, Сцяпана Корбута. Ім доўга апладзіруюць. Закрылася заслона. На сцэне сабраліся госці і ўдзельнікі самадзейнасці саўгаса. Разам яны абмяркоўваюць праграму, выказваюць свае думкі пра асобныя нумары.

У Гомельскай вобласці за апошні час значна ўзмацніліся сувязі паміж асобнымі мастацкімі калектывамі. Гэта вынік падрыхтоўкі да Дэкады самадзейнага мастацтва. Карысць ад такіх узаемных наведванняў вялікая. Раней жа сустракаліся толькі на аглядах, калі ўсё ўжо было зроблена... Цяпер можна абмяняцца вопытам, унесці неабходныя змены ў праграму. Галоўнае — ад такіх абменаў выйграюць гледачы.

І. СТЭЛЬМАХ.

ПРА СВОЙ КРАЙ, ПРА НАША ЖЫЦЦЁ

Некаторыя калектывы мастацкай самадзейнасці не маюць свайго творчага аблічча. Праграмы іх нічым не адрозніваюцца адна ад другой.

Такой «адсутнасці профілю», на мой погляд, унікла самадзейнасць Смаргонскага раёна. Тут акцэнт зрабілі на самабытнасць рэпертуару, на тым, каб адлюстраваць у канцэртнай праграме жыццё свайго краю, яго асаблівы каларыт.

Хай самадзейным артыстам гэта не заўсёды ўдаецца. Але яны на правільным шляху. У гэтым няцяжка пераканацца, калі ўбачыш канцэртную праграму смаргонцаў.

Вось выступае зводны хор раёна. Ён выконвае песні «Маякі» Левашова, «Ураджайная святочная» Пукста. Гэтыя песні блізкія працаўнікам палёў, адрасаваныя ім.

На эстрадзе, быццам яркія кветкі, рассыпаліся танцоры. Выступае танцавальны калектыў раённага Дома культуры. Ён выконвае «Смаргонскую кадрылю», «Шаўцы» — танцы, якія запісаны на Смаргоншчыне.

А аркестр цымбалістаў пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча культуры БССР А. Дзяругі? Самабытны рэпертуар, свая манера выканання зрабілі яго вядомым усёй рэспубліцы.

Зразумела, самадзейнасць нельга абмежаваць толькі вузкай тэматыкай свайго раёна. Разам з песняй пра Нёман Сакалоўскага ў нас спяваюць і «Рэчыцкую рабінушку» Коньшына, і албанскую «Альбасан», і «Марш геолагаў» Пахмутавай і шмат іншых. Але аснову рэпертуару ўсё ж складаюць свае песні, свае мелодыі. У іх, як у люстэрку, адбіваецца наша жыццё.

Ул. СУРМАЧ,
дырэктар Залескага Дома культуры.

Калі выступае калектыў мастацкай самадзейнасці Субоцінскага сельсавета Іўеўскага раёна, нумары, якія выконвае дырэктар Дома культуры Пятро Данілаў, заўсёды карыстаюцца поспехам у гледачоў. Данілаў — таленавіты выканаўца.

Вось і зараз дырэктар Дома культуры чытае вершы. Тысячы гледачоў сабраліся на беразе Нёмана. Тут адбыўся вялікі канцэрт, прысвечаны падрыхтоўцы да дэкады самадзейнага мастацтва.

Фота Н. КАРЖУЕВА.

КАНЦЭРТ У БРЫГАДЗЕ

Калгаснікі сельскагаспадарчай арцелі «Перамога» Крупскага раёна старанна рыхтуюцца да ўборкі новага ўраджаю. Пасля працоўнага дня ў часы адпачынку перад хлебаробамі выступаюць з канцэртамі самадзейныя артысты. Нядаўна канцэрт у 2-й паляводчай брыгадзе далі настаўнікі і вучні старэйшых класаў Крупскай сярэдняй школы № 2.

К. САНЬКО.

АД ХАБАРАЎСКА ДА НАХОДКІ

Валянцін ТАРАС

Рэпартаж з дарогі

МЫ ПРЫВЫКЛІ ўжо да скорасці гіганцкай птушкі ТУ-114, якая спірае адлегласць, як лясцік лінію алоўка. І ўсё ж цяжка ўсвядоміць, што за дзевяць гадзін ты перамахнуў звыш сямі тысяч кіламетраў, што горад, які раскінуўся пад крылом — Хабараўск, што рака, перакрэсленая імклівым ценем самалёта — Амур. А тонькая паветраная фея — сцюардэса Аэрафлоту — міла паўтарае сваю дзяжурную фразу: «Прыбылі ў Хабараўскі аэрапорт. Тэмпература паветра тут роўна 29 градусаў. Да пабачэння!»

Першыя нечаканасці: нас сустракаюць работнікі газет, тэлебачання, радыё, вядомыя пісьменнікі. Гэта крыху збянтэжыла нас, таму што мы — не дэлегацыя. Усесаюзнае бюро прапаганды мастацкай літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў СССР паслала нас у звычайную камандзіроўку. І раптам — кветкі, блакноты журналістаў, успышкі «бліца», кінакамеры — увесь атрыбут ганаровага прыёму. (Забягаючы наперад, скажу, што падобныя прыёмы чакалі нас ва ўсіх гарадах, дзе мы пабывалі, што паездка наша ператварылася ў своеасаблівы месячнік беларускай літаратуры на Далёкім Усходзе).

Нас шасцёра: Янка Брыль, Сяргей Грахоўскі, Лідзія Арабей, Ніл Гілевіч, Наум Кіслік і я. Хутка да нас далучаецца сёмы — наш нязменны спадарожнік па ўсіх далёкаўсходніх дарогах, наш добры гід, гасцінны гаспадар Віктар Мікалаевіч Александроўскі, адказны сакратар Хабараўскага аддзялення Саюза пісьменнікаў.

На прыёме ў краявым камітэце партыі выпрацоўваем маршрут паездкі. Высвятляем, што гэта цяжка. Хабараўчане жадаюць паказаць нам усё самае цікавае — увесь Хабараўскі край. Хабараўск—Камсамольск-на-Амуры, затым Нікалаеўск-на-Амуры, адтуль — у самае вусце вялікай ракі, у Амурскі ліман, да граніц Татарскага праліва, на рыбазаводы. З Нікалаеўска мы самалётам вернемся ў Хабараўск і цягніком адправімся ў Біраджан — цэнтр Яўрэйскай аўтаномнай вобласці. Затым, калі застанецца час, нам абяцаюць паездку ва Уладзівасток.

Першыя два ці тры дні Хабараўск — прагулкі, знаёмства з горадам, горад з насельніцтвам каля трохсот тысяч чалавек, з вялікімі прадпрыемствамі, з вышэйшымі навучальнымі ўстановамі, тэатрамі, буйнай прамысловасцю, горад з непаўторным абліччам, які надаюць яму сопкі і амурскі плёс.

На трэці дзень адпраўляемся ў Камсамольск-на-Амуры. Тут — першае наша вялікае выступленне ў гарадской бібліятэцы. У дзень нашага прыезду Камсамольск адзначае свае трыццацігоддзе, і кожны з нас віншуе камсамольцаў са слаўным юбілеем горада.

Першая сустрэча з чытачамі. Першая спроба чытаць беларускія вершы па-беларуску — удалая. Уважліва слухаюць Сяргея Грахоўскага, хораша ўсміхаюцца, калі Ніл Гілевіч чытае свой жартоўны верш «Баба і ўнук». «Зразумелая мова», — кажуць нам. «Усё зразумела! Чытайце па-беларуску!»

У Камсамольску — першая сустрэча з земляком. На заводзе «Амурсталь», буйным металургічным прадпрыемстве Далёкага Усходу, начальнікам бляха-катальнага цэха працуе Генадзь Сцяпанавіч Ражкоў. Ён родам са Старобіншчыны і цяпер, хоць даўно ўжо стаў сапраўдным далёкаўсходнікам, з любоўю ўспамінае родныя мясціны. Нам расказалі пра яго, што ён лепшы на заводзе работнік, сапраўдны камуніст, паважаны ўсімі чалавек. Ён паказаў нам свой завод, свой горад, які ён — цяпер — вялізарная будаўнічая пляцоўка.

У Камсамольску пазнаёміліся з маладымі братамі-гарадамі — Амурскам і Сонечным. Амурск пачалі будаваць у 1958 годзе, калі вырашана было стварыць на Далёкім Усходзе буйное прадпрыемства «вялікай хіміі» — цэлюлозна-кардонны камбінат. Камсамольцы з усёй краіны прыехалі на будаўніцтва — 260 добраахвотнікаў. Яны паставілі палаткі і прыняліся за справу. Праз некалькі месяцаў на будаўніцтве працавала ўжо некалькі тысяч чалавек. І сёння на месцы невялікай вёсачкі Падалі, паміж сопкамі, сярод векавечнай тайгі стаіць прыгожы, надзвычай сучасны горад. У ім каля дзесяці тысяч жыхароў, шматпавярховыя будынкі, растуць карпусы камбіната. Неўзабаве Амурск будзе даваць краіне 280 тысяч тон кардону і 440 тысяч тон цэлюлозы ў год.

Непадалёку ад Камсамольска ўзнімаюцца горныя хрыбты Міо-Чан. З вяршынь збягаюць у Амур рэкі Вялікая і Малая Хурба, Хурмула, Сілінка. А ў нетрах Міо-Чана ляжыць волава.

Расказваюць, што ў той момант, калі геолагі знайшлі яго, з-за хмар выглянула сонца. І геолагі назвалі месцанараджэнне Сонечным. Так цяпер называецца і горад. Ён звязаны з Камсамольскам аўтастрадай і правадамі высакавольтнай лініі, ён напоўнены гулам машын, сярод якіх шмат нашых МАЗ'аў.

Амур-бацюшка нясе нас з Камсамольска ў Нікалаеўск-на-Амуры, калыхае на сваёй рабочай спіне пасажырскі параход «Калінін». Гэта марудная, але прыгожая дарога. Да Нікалаеўска едзеш усе суткі. Можна дабрацца за два гадзін на самалёце, але мы хочам не спяшаючыся паглядзець на вялікую водную дарогу, па якой калісьці набіраўся да Сахаліна Антон Паўлавіч Чэхаў.

Знешне горад мала змяніўся з часоў Чэхава. Многа драўляных дамоў, драўляныя тратуары. Але ўсё падобна на старыя кварталы Барысава ці Бабруйска, яшчэ больш — на Рэчыцу. Але ўсё ператварае порт. Порт — вось дзе дыханне XX стагоддзя. Вялізарныя партальныя краны, караблі-гіганты, мільёны тон грузаў...

Краязнаўчы музей. Быт ніўхаў, ульчаў, орачаў, нанайцаў. Але быт гэты вельмі змяніўся, асабліва за апошнія гады. Толькі ў самых далёкіх стойбішчах засталіся яшчэ дзе-нідзе шаманы і няма лазняў.

Нікалаеўск даў нам адчуць, што Далёкі Усход не толькі дзівосна прыгожы, але і суровы. Капрызлівае надвор'е: то спякота, то ледзяны вецер з Ахоцкага ўзбярэжжа, то лівень, які прымушае мяне прыгадаць радкі С. Гаўрусёва — «быццам нехта акаяны жартуе з вамі наяву, з цяжкога цэбра-акіяна ліе ваду на галаву».

Суровая і складаная праца рыбакоў у Амурскім лімане. Часта налятае шторм, а пуціна — дарагі час. Пачаўся масавы ход гарбушы і яе бяруць у любое надвор'е, бяруць на так званых «заездках», якія пабудаваны на сваях у адкрытым моры.

І тут зноў сустрэча з земляком. Дырэктар буйнейшага ў краі рыбазавода «Ніжнія Пронге» Пачуліс родам з нашага Палесся. Брыль жартуе: нешта ўсе нашы беларусы на Далёкім Усходзе толькі кіруючыя пасады займаюць...

Пасля наведання яшчэ адной рыбнай гаспадаркі — Азярпаха — вяртаемся самалётам у Хабараўск. І праз дзень зноў у дарогу. Нас сустракае Біраджан.

Першы сакратар абкома партыі таварыш Падгаеў параіў нам наведаць калгас «Валдгейм» («Лясны дом»), што недалёка ад Біраджана, і пагранічны Ленінскі раён. «Валдгейм» — цікавая гаспадарка. Старшыня калгаса Уладзімір Ізраілевіч Пелер, стары камуніст, кавалер ордэнаў Славы ўсіх трох ступеней, чалавек не гаваркі: ён больш паказваў, чым расказваў. А паказаць яму ёсць што: і плантацыі памідораў, і палі соі, і кукурузу, кукурузу выдатную, свайго калгаснага сорту «Залаты», які вывела заслужаны аграном РСФСР, галоўны аграном калгаса Фрэйдкіна.

Наша паездка па Яўрэйскай аўтаномнай вобласці закончылася наведваннем легендарнага месца, якое кожны савецкі чалавек ведае з гадоў маленства па неўміручай песні «Па далінам і па ўзгор'ям». Зняўшы шапкі, узняліся мы на вяршыню сопкі «Іюнь-Карань», зайшлі ў музей, што стаіць на гэтай вяршыні. Вось яна, унізе, станцыя Валачаеўка, дзе грымелі апошнія залпы грамадзянскай вайны...

З Біраджана цягнік павёз нас ва Уладзівасток. У нас яшчэ заставалася некалькі дзён для паездкі ў Прымор'е. Ва Уладзівастоку мы былі прыняты першым сакратаром крайкома партыі Васілём Яфімавічам Чарнышовым. Васіль Яфімавіч не забыў гады сваёй працы ў Беларусі і беларускія сябры не забылі яго: было якраз 3 ліпеня і ён атрымаў з Мінска цэлы пук тэлеграм — былыя беларускія партызаны віншавалі партызанскага генерала з днём вызвалення Мінска ад гітлераўцаў. Янка Брыль і я не ўтрымаліся: сказалі Чарнышову, што былі ў ягоным партызанскім злучэнні, і павіншавалі са святам.

Васіль Яфімавіч падрабязна расказаў нам пра Прыморскі край, а потым папрасіў работнікаў крайкома і мясцовага пісьменніка Васіля Кучаравенку паказаць нам горад. На кацеры мы зрабілі працяглую паездку па бухце Залаты рог, выйшлі ў Амурскі заліў і адкрыты акіян. З мора асабліва добра відаць, што Уладзівасток ператвараецца ў адзін з прыгажэйшых гарадоў у свеце. На яго будаўніцтва і ўпрыгожанне дзяржава асігнавала многа сродкаў. Сопкі ўздымаюць вуліцы Уладзівастока адну над другой, і гэта надае яму непаўторнае аблічча.

Ва Уладзівастоку мы наведалі магілу Уладзіміра Клаўдзіевіча Арсеньева — вялікага песняра прыроды Далёкага Усходу. І яшчэ раз мы адчулі яе магутную прыгажосць па дарозе да порта Находка. Гэтая дарога цягнецца ўздоўж акіянскага пабярэжжа, потым адыходзіць крыху ўбок і падымаецца праз Сіхотэ-Алінскі перавал, бяжыць праз славутую Усурыйскую тайгу. Цікавейшы прыпынак — у зверасаўгасе «Майхэ», дзе гадуюцца статкі плямістага аленя. Гаспадарка дае краіне каштоўны медыцынскі прэпарат — пантакрын, які здабываецца з аленевых пантаў.

Пабярэжжа зачароўвае сваімі даляглядамі, празрыста-зялёнымі хвалямі Японскага мора, пяшчотным субтрапічным ветрам. Да мора маўкліва збягаюць сопкі, самі падобныя на застыглае мора...

Находка — адзін з буйнейшых портаў Савецкага Саюза. Пірс гэтага порта здаецца бясконцым. А над портам — малады вясёлы горад, які сваім звонкім ключом адчыняе дзверы ў неабсяжны свет. Гэты горад і праводзіў нас дадому.

Вось вынікі нашага падарожжа: у нас было 27 сустрэч з чытачамі, мы выступалі па тэлебачанню ў Хабараўску, Камсамольску і Уладзівастоку. Краявыя газеты надрукавалі ў дні нашага знаходжання тут старонкі, прысвечаныя беларускай літаратуры. Хабараўскае краявое радыё наладзіла тры перадачы з нашым удзелам — агульналітаратурную, спецыяльную, прысвечаную юбілею Янкі Купалы, і для дзяцей.

Мы пазнаёміліся з цікавым літаратурным жыццём Далёкага Усходу, з многімі пісьменнікамі Хабараўска і Уладзівастока. Перш за ўсё хочацца назваць імёны хабараўчан—Аляксандра Грачова, Усевалада Міканоравіча Іванава, Анатоля Рыбачкіна, Паўла Халава, Юліі Шастаковай. У Камсамольску нас па-брацку сустракаў пісьменнік Генадзь Хлебнікаў, нястомным нашым гідам па Уладзівастоку быў выдатны знаўца горада і наогул Далёкага Усходу Васіль Кучаравенка. Нельга забыць сустрэчы з беларусам, перасяленцам на Далёкі Усход яшчэ ў дарэвалюцыйныя часы Яфімам Царашонкавым, які доўга працаваў настаўнікам, а цяпер напісаў некалькі добрых, цікавых кніг.

Усе гэтыя людзі выказвалі шчырую павагу да беларускай літаратуры і толькі дзякуючы ім усе нашы сустрэчы з чытачамі былі гэтак добра арганізаваны і праведзены. Добра было б (гэтую думку падтрымалі ў Маскве, у бюро прапаганды мастацкай літаратуры), каб Саюз пісьменнікаў БССР запрасіў у Беларусь групу літаратараў Далёкага Усходу. Ім ёсць што расказаць, ёсць з чым пазнаёміць беларускіх чытачоў. Такія кантакты даюць адчуванне вялізарных маштабаў сённяшняга жыцця краіны і яе літаратуры.

ПАТРАБУЕЦЕ АБ'ЕКТЫЎНАСЦІ? КАЛІ ЛАСКА!

Яўген МАЗО

Юрыю Леанідавічу Кукаватаму несправядліва, як ён лічыць, райком партыі «ўляпіў» вымову. Смалявіцкая ДРЭС, кіраўніком якой ён з'яўляецца, кожны месяц перавыконвае дзяржаўны план. Вось ужо трэці квартал калектыў трымае першынство ў спаборніцтве і не выпускае з рук пераходны Чырвоны сцяг БРК прафсаюза і Саўнаргаса БССР. Планавыя заданні перавыконваюцца, на дзесяткі тысяч рублёў атрымана звышпланавай эканоміі. І раптам — вымова. І фармуліроўку ж якую прыдумалі: «За чэрствыя, нячулыя адносіны да чалавека». А ці ж ўсім дагодзіш? На станцыі сотні людзей. А тут нават ішла размова не аб рабочым, а аб нейкай старой з пасёлку, якой стала цесна жыць у адной кватэры з дзецьмі. Не, ён, Юрый Леанідавіч, не можа згадзіцца з такой фармуліроўкай. Які ён чэрствы? Ён проста прынцыповы чалавек, умее высока несці сваё «я», заўсёды прытрымліваецца закону. Дык за што ж вымова?..

* * *

— Ого-го! Юрый Леанідавіч, —гэта, брат, сіла!

— Салому ломіць, — перабіў субяседніка нейкі старэнькі з вострай бародкай. — Жыла!— вось хто ён. Валавяны чалавек. Сухар...

Гэтая размова адбылася ў вагоне, калі наш цягнік падыходзіў да Жодзіна. Чамусьці ўвесь час не выходзілі з галавы словы старога. А на вакзале зноў давялося пачуць гэтае імя.

— Дарагі чалавек, падвязі да раённага цэнтра, — прасіла шафёра аўтобуса жанчына з дзіцём на руках. — Ты ж усё роўна едзеш туды, едзеш паражняком...

— З ахвотай бы, — бойка адказаў шафёр. — Але не магу, не маю права. Кукаватаў за гэта з мяне скуру злупіць...

Пра гэтага ўсемагутнага «бога» можна тут пачуць усюды. Давялося вам, скажам, заначаваць у доме для прыезджых на Смалявіцкай ДРЭС, абавязкова ад вас спытаюць запіску ад Кукаватава. Ці вось яшчэ:

— Колькі разоў прасіла яго, каб перавёў мяне на іншую, больш лёгкую работу. Я ж хворая, — расказвае апальшчыца лазні Каўзун. — Зойдзеш да яго ў кабінет, а ён апусціць вочы, уставіцца ў падлогу і хоць ты яму кол на галаве чашы. Гавары — не гавары, што да сценкі. Махнеш рукой і пойдзеш...

Размаўляю з рабочымі, служачымі, хатнімі гаспадынямі пасёлка. І амаль усе яны гавораць аб чэрствасці, няўважлівасці, ганарлівасці дырэктара ДРЭС, хоць ніхто з іх, ні адзін чалавек не адмаўляе яго дзелавых якасцей.

Адчула сілу ўлады мясцовага «ўдзельнага князька» і 83-гадовая Ірына Якаўлеўна Агафонава — маці Героя Савецкага Саюза Мікалая Байкова, якому было прысвоена высокае званне пасмяротна. І пачалося ўсё з глупства, з паласатага парасяці «Ваські».

Было гэта год пяць таму назад. Гісторыю гэтую, магчыма, Юрый Леанідавіч забыў. А калі прачытае артыкул, нават абурыцца: «Хлусня! Бабульчыны казкі!..» Аднак хочацца верыць старой жанчыне, якая бачыла шмат гора ў сваім жыцці. Яна рана засталася ўдавой, пахаваўшы мужа — марака-рэвалюцыянера, удзельніка падаўлення Кранштацкага мяцяжу. Перажыла Ірына Якаўлеўна і ленінградскую блакаду ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Была паранена, засталася інвалідам. На вайне жанчына страціла адзінага сына.

Пяць год назад сям'і Агафонавай жылося не соладка. Зяць Макар Фёдаравіч вучыўся завочна ў інстытуце, дачка Ніна працавала выкладчыцай у малодшых класах, мела вельмі малую нагрузку. Вось тады і параіў нехта Макару Фёдаравічу купіць парася.

Купілі. А «Васька» — так ахрысціла бабуля паласатага парсюка, — як на грэх прывязаўся да яе — не адчэпішся. Куды яна — туды і ён. Бабуля сядзе адпачыць — «Васька» тут, як тут, ляжа ля ног. Бабуля пойдзе, «Васька» з вясёлым рохканнем пабяжыць уперад.

І вось аднойчы, калі Ірына Якаўлеўна прысела адпачыць на лаўцы, а «Васька» лёг побач, падышоў хударлявы, невысокага росту чалавек, у вялікіх гумавых ботах, ватніку і паношанай шапцы. За плячыма ў незнаёмага вісела дубальтоўка.

— Старая карга, чаго ты сюды зайшла? — нечакана аблаяў ён жанчыну.—Няма чаго тут свінства разводзіць, мы збіраемся тут абсталяваць дзіцячую пляцоўку. Аштрафуем!

Паляўнічы паправіў стрэльбу на плячах і пайшоў да легкавой аўтамашыны, што стаяла непадалёк. З машыны выглядаў вялікі рыжы сабака.

А праз тыдзень Агафонаву з зяцем і дачкой выклікалі ў сельсавет (пяць год таму назад там яшчэ быў сельсавет, а зараз — пасялковы Савет).

— За тое, што ваша свіння ходзіць па дзіцячай пляцоўцы, плаціце штраф 25 рублёў, — сказалі ёй у сельсавеце.

— Дазвольце, за што плаціць?! — усхвалявана перабіла Ірына Якаўлеўна. — Дзіцячай пляцоўкі яшчэ і знаку няма. Яна нават не абгароджана, па палянцы ходзяць каровы, козы, гусі.

— Праўда твая, Якаўлеўна, —адказалі ёй. — Але плаціць штраф прыйдзецца. Так загадаў дырэктар ДРЭС.

Вось калі і пры якіх акалічнасцях Ірына Якаўлеўна пазнаёмілася з Кукаватавым.

І хоць усёй істотай сваёй яна не магла змірыцца з гэтай несправядлівасцю, але, падумаўшы, што дзецям на рабоце будуць непрыемнасці, адказала:— Я заплачу, — і, паклала на стол 25 рублёў. У той жа дзень побач з гастраномам з'явілася карыкатура з надпісам «Настаўнік матэматыкі школы № 1 Шапаў Макар Фёдаравіч на вуліцы пасвіць свінню. Сорамна, настаўнік!»

Ішоў час. Пра гэтую знявагу забылі ў сям'і Агафонавых. А праз год у доме нарадзілася Ірачка — унучка. У двух невялікіх пакойчыках стала зусім цесна. Да позняй ночы даводзіцца сядзець за сшыткамі. Праца настаўніка — цяжкая праца. Акрамя сшыткаў трэба падрыхтавацца да заняткаў на наступны дзень, скласці план. А тут яшчэ бабка пачынае бурчаць — святло рэжа ёй вочы, спаць не дае. Дзіця таксама не можа заснуць.

І вырашылі ў сям'і паспрабаваць абмяняць кватэру на роўную па плошчы, толькі каб пакоі былі не сумежныя, а асобныя. Ведалі яны, што ў гарадскім пасёлку з жыллём не цяжка. Людзі часам мяняюць тут кватэры, як пальчаткі. Так, напрыклад, мясцовы цырульнік Гузбанд за год змяніў тры кватэры, не адстаў ад цырульніка і старшыня заўкома прафсаюза ДРЭС Смірноў. Спачатку жыў ён у 2-х пакаёвай кватэры, затым змяніў на 3-х пакаёвую, а зараз жыве ў асобным катэджы. Толькі за гэты год змянілі свае кватэры ў пасёлку 15 сем'яў.

— Чым жа мы горшыя? — вырашылі на сямейным савеце і накіраваліся, вядома, да мясцовага «бога» — да дырэктара ДРЭС.

— Напішыце заяву, разгледзім,—далікатна адказаў ён.— Заўком разгледзіць. Вы ж ведаеце — зараз усё вырашаюць масы.

Добра, здаецца, гаворыць, ласкава, хоць чамусьці ў вачах заблішчалі хітрыя агеньчыкі.

«Просім дазволу абмяняць нашу кватэру на кватэру Талмачова», — напісалі яны ў заяве.

— Кватэра Талмачова вам будзе малая, — адказалі. — Не маем права.

— Тады дазвольце абмяняць на кватэру Лявончыка.

— Бач ты, — адказаў Кукаватаў, — навошта паквапіліся. Кватэра Лявончыка—51 квадратны метр. Мнагавата на чатыры душы.

Такімі вось выкрутасамі адказвалі на просьбу маці Героя Савецкага Саюза. На працягу пяці год справа не зрушылася з месца.

Напісалі Агафонавы скаргу ў Смалявіцкі райком КПБ. Там хутка разабраліся ў хітрыках Кукаватава, паслалі яму пісьмо:

«Да вас, у Смалявіцкі райком КПБ і ў іншыя інстанцыі, неаднаразова звярталася маці Героя Савецкага Саюза Мікалая Байкова — Ірына Якаўлеўна Агафонава з просьбай палепшыць яе жыллёвыя ўмовы. Смалявіцкі райком КПБ абавязвае вас як камуніста дапамагчы сям'і і пасяліць у кватэру Сярмяжкі, якая вызвалілася на Школьнай вуліцы. Аб прынятых мерах просім паведаміць».

Здаецца, усё ясна. Райком піша нават, у якую кватэру перасяліць Агафонаву. Застаецца ўручыць ключ маці героя, пажадаць ёй добрага здароўя — і прыходзь на наваселле. Тым больш, што кватэра вось ужо трэці месяц стаіць пустая. Але Кукаватаў зноў пачаў свае выкрутасы — цяпер, маўляў, усё вырашаюць масы, цяпер у нас дэмакратыя. Няхай і вырашае мясцком.

На пасяджэнні заўкома прафсаюза Кукаватаў сядзеў, быццам у рот вады набраўшы. Толькі вочы хітравата блішчалі. Ён маўчаў, гаварылі іншыя, але ў іх голасе так і чуўся голас дырэктара.

— Падумаеш, Герой Савецкага Саюза, — гаварыў рабочы Пузанкевіч. — Ну, і што з таго, што яе сын ваяваў, усе мы ваявалі, усе кроў пралівалі...

Наступнае слова ўзяла член заўкома Калініна.

— У Агафонавай за шыю не цячэ, — сказала яна. — Я прапаную кватэру Сярмяжкі перадаць... нашаму галоўнаму бухгалтару.

Ірына Якаўлеўна слухала і ціха плакала. «Хоць бы хто добрым словам успомніў пра яе Коленьку, які ў васемнаццаць год аддаў сваё жыццё...»

— Дазвольце, — папрасіў слова прадстаўнік райкома партыі Мельнічэнка, які прысутнічаў на пасяджэнні. — Чаму бухгалтару? Ён жа ўсяго толькі адзін месяц працуе на ДРЭС'е.

— Я падтрымліваю прапанову Калінінай, — перабіў Мельнічэнку член заводскага камітэта Чапаковіч.

Справа была зроблена. На гэтым пасяджэнне заўкома скончылася. Дзіўна, што астатнія члены заўкома, камуністы, камсамольцы маўчалі. Нездарма гавораць: бойся раўнадушных. З іх маўклівай згоды робіцца ўсё дрэннае, усё злачыннае.

Пасля гэтай гісторыі мне прыйшлося сустрэцца з Кукаватавым. Ён сапраўды такі, якім я яго сабе ўяўляў. Сухашчавы, падцягнуты, нягледзячы на спякоту на двары — абавязкова пры гальштуку. Ён з пачуццём асалоды чытае натацыі. Такі, не маргнуўшы вокам, зробіць жыццё другога нясцерпным, і сам застанецца нібыта бязгрэшным. Але вочы, вочы яго выдаюць, яны неяк падазрона бегаюць. Ён перакананы, што да людзей трэба адносіцца з недавер'ем.

— Ба! Да нас карэспандэнт прыехаў! — Сустрэў мяне воклічам Юрый Леанідавіч.

— Я па справе Агафонавай.

— І ў рэдакцыю паспела паскардзіцца ўжо. А я думаў, вас цікавяць нашы вытворчыя поспехі.

— Нас цікавіць чалавек...

У яго і тут падрыхтавана абаронная фраза, супраць якой і пярэчыць цяжка.

— Я ў першую чаргу павінен забяспечыць жыллём рабочы клас...—Юрый Леанідавіч дапытліва паглядзеў мне ў вочы —раскусіў я яго ці не?

— А многа сем'яў на пасёлку без кватэр?

— Многа... Колькі? — пытаецца ён у старшыні заўкома Смірнова, які прыйшоў на званок дырэктара.

— Без кватэры ў нас адзін галоўны бухгалтар.

— Растлумачце ўсё ж, чаму так упарта не хочаце памагчы маці героя, яе дзецям — настаўнікам школы. Хіба настаўнік — чужы чалавек на пасёлку? У школе ж вучацца дзеці рабочых ДРЭС, нават вашы дзве дачкі.

— А хіба я сказаў, што яны чужыя? Мы не адмаўляем у абмене кватэры. Вось будзе магчымасць, абавязкова дапаможам...

— А калі будзе «магчымасць»?

— Гэтага сказаць не магу зараз... Я вельмі здзіўлены паводзінамі райкома. У газетах пішуць, што цяпер усё павінны вырашаць масы. А тут патрабуюць ад мяне, каб я праявіў уладу. Хіба гэта правільна, — зноў пачынае свае хітрыкі Юрый Леанідавіч.

— Я хачу паскардзіцца на нашага дырэктара, — у тон Кукаватаву загаварыў Смірноў. —Два разы мы вырашалі на заўкоме перадаць кватэру Сярмяжкі нашаму бухгалтару, а дырэктар не выконвае рашэнне заўкома.

Смірноў хлусіць і нават не чырванее, але Кукаваты зразумеў, што размова гэтая шыта белымі ніткамі. Ход канём не ўдаўся.

— Не, не, Уладзімір Якаўлевіч, — перабіў ён яго. — Не тое гаворыце...

І старшыня заўкома замоўк.

— Мне ўсё зразумела, — гавару я, збіраючыся пайсці.

— Сёння вам зразумела, — разважае ўслых Юрый Леанідавіч і падае руку, — а заўтра, глядзіш, артыкул з'явіцца ў газеце...

— Так, з'явіцца.

— Глядзіце ж, каб там было ўсё напісана аб'ектыўна, справядліва.

Я яму абяцаў гэта зрабіць і вось напісаў аб'ектыўна і справядліва артыкул супраць ханжаства, хлусні, усяго таго, што перашкаджае будаваць наша жыццё.

Вось яна, сціплая дзяўчына, камсамолка, выдатны будаўнік Віцебскага трэста № 9 Тоня Шыёнак. Разам з членамі сваёй брыгады яна ўзводзіць будынак школы- інтэрната ў Лучосе.

Фота **А. КОГАЛЯ.**

НА ТЭМЫ ДНЯ

МАЯКІ КУЛЬТАСВЕТРАБОТЫ

Грамадскі агляд чырвоных куткоў прамысловых прадпрыемстваў, транспарту, будоўляў, саўгасаў, інтэрнатаў і навучальных устаноў, які праходзіць цяпер у рэспубліцы, выявіў нямала энтузіястаў культурна-масавай работы.

У Беларусі больш пяці тысяч чырвоных куткоў. У іх рабоце на грамадскіх асновах прымае ўдзел звыш 30 тысяч актывістаў. Гэта — прафсаюзныя і камсамольскія работнікі, ударнікі камуністычнай працы, наватары вытворчасці.

Славяцца добрымі справамі чырвоныя куткі на Аршанскім ільнокамбінаце (старшыня фабкома К. Іванова). На прадпрыемстве добра працуе камісія па правядзенню агляду, якая ўмела кіруе работай чырвоных куткоў, аказвае актывістам дзейсную дапамогу. Лепшымі на камбінаце заслужана лічацца чырвоныя куткі прадзільнага цэха, швейна-аддзелачнага, ткацкай вытворчасці. Тут чытаюцца цікавыя лекцыі і даклады, гутаркі, праводзяцца тэматычныя вечары, прысвечаныя прапагандзе матэрыялаў XXII з'езда партыі і Праграме КПСС. Запомнілі рабочыя тэматычны вечар «Ці гатоў ты жыць пры камунізме?»

Шырокае развіццё набыла самадзейнасць. Многа аматараў песні ў прадзільным цэху. На рэпетыцыі харавога гуртка з'яўляецца па дзвесце і больш рабочых, а ў танцавальным — сорак чалавек. Яшчэ ёсць аркестры народных інструментаў і духавы. Нямала аматараў самадзейнага мастацтва ў швейна-аддзелачным цэху. Гурткі наведваюць чатырыста рабочых.

І ў чырвоных кутках саўгасаў ёсць свае маякі. На жывёлагадоўчай ферме ва Узварцы (саўгас «Рудакова» Віцебская вобласць) працуе чырвоны куток, які ўзначальвае заатэхнік Л. Старавойценка. Па яго ініцыятыве на ферме арганізаваны філіял інстытута перадавога вопыту, у якім даяркі, цялятніцы і іншыя работнікі фермы вывучаюць рашэнні XXII з'езда партыі і сакавіцкага Пленума ЦК КПСС, канкрэтную эканоміку, перадавыя метады працы. У чырвоным кутку ёсць Дошка паказчыкаў, стэнд сацыялістычных абавязацельстваў. Прыгожа напісаны лозунгі і плакаты. Часта наладжваюцца вечары адпачынку і калектыўныя прагляды тэлеперадач.

Умела пастаўленая прапаганда перадавога вопыту, цікавая і змястоўная культурна-масавая работа паспрыялі таму, што ферме прысвоена ганаровае званне брыгады камуністычнай працы.

Далёка за межамі Брэсцкай вобласці вядома, як працуе чырвоны куток станцыі Брэст (старшыня савета касір Тамара Садчук). У чырвоным кутку надзвычай утульна, чыста, з густам зроблена наглядная агітацыя. Усё гэта — справа рук актывістаў. Па іх ініцыятыве выходзіць яркая і дасціпная светагукавая газета, працуюць драматычны гурток і струнны аркестр. Сёлета самадзейныя артысты далі 16 канцэртаў для чыгуначнікаў і працоўных Брэста.

Прэзідыум Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў за паспяховую ініцыятыўную работу ўзнагародзіў актывістаў чырвонага кутка станцыі Брэст ганаровымі граматамі, многія атрымалі прэміі.

Мінула пяць месяцаў, як пачаўся агляд чырвоных куткоў. За гэты час з'явілася многа самадзейных калектываў. Напрыклад, у Мінскай вобласці створана 45 калектываў мастацкай самадзейнасці, у Магілёўскай — 29, Віцебскай — 27, Гомельскай — 15, у якіх прымае ўдзел больш дзвюх тысяч чалавек.

Агляд чырвоных куткоў працягваецца. І трэба зрабіць усё магчымае, каб кожны чырвоны куток стаў актыўным памочнікам мясцовых партыйных арганізацый у камуністычным выхаванні савецкіх людзей, цэнтрам культурна-масавай работы, месцам, дзе нараджаюцца цікавыя задумы і справы.

ШЫРОКА РАСКРЫТЫМІ ВАЧЫМА

Казачныя пейзажы невядомых планет і касманаўты ў скафандрах, якія забаўна валтузяцца ў бязважкасці, а побач партрэт Лумумбы, смешныя домікі з калечкамі дыму з комінаў, але назва самая сучасная — «Мікраараён»... Ды хіба пераказваш гэты своеасаблівы свет дзіцячага малюнка — вясёлкавы, яркі, шматкаляровы, у якім здзіўляюча тонкія назіранні пераплецены з нястрымнай фантастыкай і рамантыкай — свет, убачаны шырока раскрытымі вачыма дзяцей.

Вось тры малюнкі з выстаўкі дзіцячай творчасці ў Брэсцкім Доме піянераў: «Савецкая баржа ў акіяне» — сямігадовага Сашы Каляскова, «Беларускія партызаны» — Віці Бабкова, якому толькі дзесяць год, і «Мост будзе пабудаваны» — трынаццацігадовага Славы Сюзева.

Можа, зусім не мастакамі, а хлебаробамі і маракамі, будаўнікамі і касманаўтамі стануць аўтары гэтых малюнкаў. Але цяпер яны мастакі— самыя смелыя, натхнёныя. Усё, аб чым яны думаюць і мараць, усё, чым поўныя іх маленькія сэрцы — выліваецца на паперу. І столькі свабоды, фантазіі, нечаканасцей у гэтай мілай, наіўнай дзіцячай творчасці! Часам проста зайздрасць бярэ: куды гэта дзяецца з гадамі. І дарослыя ўсміхаюцца, задумваюцца, пераходзячы ад малюнка да малюнка...

Дзесяткі тысяч гектараў займае запаведна-паляўнічая гаспадарка Белавежскай пушчы. Тут захоўваюцца рэдкія для нашай рэспублікі дрэвы — піхта белакарая, дуб скальны, плюшч і іншыя. Прыгожыя і разнастайныя па свайму складу лясы пушчы багатыя жывёльным светам. Тут ёсць ласі, алені, касулі, самыя рэдкія на зямлі жывёліны — зубры, гняздзяцца да двухсот парод пастаянных і пералётных птушак.

Супрацоўнікі запаведна-паляўнічай гаспадаркі вядуць вялікую навуковую работу, накіраваную на захаванне і павелічэнне пагалоўя рэдкіх і каштоўных жывёлін, на аздараўленне статка. Белавежская пушча стала сапраўднай навуковай установай. Тут у прыродных умовах пазнаюцца заканамернасці развіцця жывёльнага і расліннага свету.

На здымку тапограф Т. Селязнёва і паляўніцтвазнавец І. Мішын на работах у пушчы.

Фота Г. Анатольева. (БЕЛТА).

ШЛЯХ У БЯССМЕРЦЕ

ДА 60-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯРАСЛАВА ГАЛАНА

Быў цудоўны сонечны дзень. Людзі радаваліся восені, якая асабліва прыгожая і шчодрая ў нашым краі, і рыхтаваліся адзначыць слаўную гістарычную падзею — дзесяцігоддзе ўз'яднання ўкраінскага народа ў адзінай Савецкай дзяржаве.

Пісьменнік Яраслаў Галан працаваў у сваім кабінеце над артыкулам для святочнага нумара газеты.

Артыкул быў не закончаны. Раніцою 24 кастрычніка 1949 года ў яго кабінет уварваліся падасланыя Ватыканам нацыяналістычныя бандыты і за рабочым сталом забілі пісьменніка. Старонкі рукапісу былі заліты крывёю...

Імя Яраслава Галана — [illegible]. І мы гаворым: Галан — жыве, Галан — у страі! Ён змагаецца супраць сіл імперыялістычнай агрэсіі, ватыканскай і клерыкальнай чумы, супраць буржуазна-нацыяналістычных здраднікаў. Сваімі баявымі творамі пісьменнік-камуніст мужна працягвае барацьбу супраць ворагаў савецкага народа.

Яраслаў Аляксандравіч Галан нарадзіўся 27 ліпеня 1902 года ў мястэчку Дынава каля Перамышля. Вучыўся ў Перамышлі ў польскай гімназіі, а потым у сувязі з эвакуацыяй у часе першай імперыялістычнай вайны, — у Растове-на-Доне, дзе вывучаў рускую мову, літаратуру, удзельнічаў у вучнёўскіх гуртках. Вышэйшую адукацыю Яраслаў Галан атрымаў у Вышэйшай камерцыйнай школе ў Трыесце, у Венскім і Кракаўскім Ягелонскім універсітэтах.

Стаўшы на шлях рэвалюцыйнай барацьбы ў 1923 годзе, Галан у дваццацідвухгадовым узросце ўступае ў Камуністычную партыю Заходняй Украіны, а праз два гады — становіцца членам Кампартыі Польшчы. Ён прымае ўдзел у рабоце студэнцкіх прагрэсіўных арганізацый, рэвалюцыйнага камуністычнага падполля, выконвае партыйныя заданні, прымае ўдзел у стварэнні арганізацыі пралетарскіх пісьменнікаў Заходняй Украіны «Горно» і ў кіраўніцтве часопісам «Вікна», які адыграў вялікую ролю ў кансалідацыі рэвалюцыйных літаратурных сіл.

За рэвалюцыйную дзейнасць пісьменнік неаднаразова сядзеў у польскіх турмах, праследаваўся паліцыяй, царквой, украінскімі буржуазнымі нацыяналістамі і польскімі шавіністамі. Але гэта не зламала яго волі да барацьбы. Яму адмовілі ў педагагічнай працы, і ён усе свае сілы аддае літаратурнай рабоце. Паліцыя закрыла ўкраінскія прагрэсіўныя выданні, — ён звяртаецца да польскіх. Друкаваўся ў іх, нават у Варшаве, дзе працаваў у газеце «Дзеннік папулярны». Пасылаў свае творы ў Савецкую Украіну, за мяжу.

Аб творчай актыўнасці Я. Галана можна меркаваць хоць бы па тым, што за паўтара года працы ва ўмовах Савецкай улады (з верасня 1939 года да пачатку Айчыннай вайны) ён апублікаваў каля [illegible] мастацкіх і публіцыстычных твораў. Акрамя гэтага, ён прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці і збіраў матэрыялы для вялікіх мастацкіх палотнаў.

У часе Вялікай Айчыннай вайны Я. Галан працаваў радыёкаментатарам у групе [illegible] пры ЦК Кампартыі Украіны, у рэдакцыі газеты «Радзянська Украіна», напісаў зборнік памфлетаў, фельетонаў і радыёкаментарыяў «Фронт у эфіры». Пасля вайны быў карэспандэнтам на Нюрнбергскім працэсе, наведаў многія краіны Еўропы.

Яраслаў Галан быў самаадданым змагаром супраць фашызму і імперыялізму, супраць украінскага буржуазнага нацыяналізму, супраць царкоўнага цемрашальства Ватыкана.

Будучы на Нюрнбергскім працэсе, Я. Галан стварае таленавітую серыю партрэтаў главароў нямецкага фашызму. У кожнага з гэтых апосталаў гітлераўскага «новага парадку» ёсць сваё агіднае аблічча, свой бандыцкі пашпарт, сваё злачыннае амплуа.

«Якой бы дробнай ні была нацыяналісцкая погань, Гімлеру не хапіла б сваіх уласных рук замучыць 25 мільёнаў чалавек», — пісаў Галан з Нюрнбергскага працэсу. Некаторых з гэтай погані ён паказаў чытачам. Важак літоўскай нацыяналістычнай групы Клімаціс са згоды каўнаскага гестапа на працягу некалькіх начэй разам са сваімі малойчыкамі знішчыў 3800 яўрэяў і спаліў яўрэйскія кварталы. Нацыст Бандэра са сваёю крывавою зграяю замучыў дзесяткі тысяч людзей, руйнаваў украінскія сёлы з большай лютасцю, чым нават самі акупанты.

І пісьменнік патрабуе, «каб усіх без астатку нацысцкіх забойцаў напаткала заслужаная кара, каб яны сталі перад судом той краіны, зямля якой паліта крывёю іх ахвяр».

У цэлым шэрагу сваіх твораў Я. Галан з усё большай трывогай паўтарае, што пакаранне смерцю главароў нямецкага фашызму не ліквідуе канчаткова фашысцкай небяспекі. Ён звяртае ўвагу на тое, што лавы падсудных пазбеглі хрышчоныя бацькі і заснавальнікі фашызму — буйныя імперыялісты.

Жыццё поўнасцю пацвердзіла справядлівасць трывогі Я. Галана, праўдзівасць яго прадбачання. Амерыканскі імперыялізм стварыў у Заходняй Германіі спрыяльныя ўмовы для адраджэння фашызму. Увесь свет бачыць цяпер, што Заходняя Германія ператвараецца ў небяспечнае вогнішча міжнароднага пажару, стала фарпостам амерыканскага імперыялізму, які выношвае планы агрэсіі супраць Савецкага Саюза і сацыялістычных краін.

Значэнне антыфашысцкіх твораў Я. Галана цяжка пераацаніць. Яны напісаны з глыбокай адказнасцю за чалавечы лёс, вылучаюцца палітычнай вастрынёй, актуальнасцю, высокім мастацкім узроўнем.

Газета «Праўда» назвала Яраслава Галана «палымяным змагаром супраць [illegible]». [illegible]

Пад таленавітым пяром Яраслава Галана [illegible]

[illegible]

Гнеўна бічуючы нацыяналістаў і фашыстаў усіх масцей, Яраслаў Галан палымяна праслаўляў інтэрнацыянальнае братэрства працоўных усіх краін, [illegible]

Яраслаў Галан завяшчаў нам [illegible] навекі застаецца з намі як жывы прыклад вернага служэння партыі, народу.

Таму такая вялікая любоў народа да Яраслава Галана. А любоў народа — вышэйшая ўзнагарода для пісьменніка.

Юрый МЕЛЬНІЧУК.

Львоў.

Сярод кніг

ДВА БАКІ АДНАГО МЕДАЛЯ

Міхась СТРАЛЬЦОЎ

Я прачытаў новы зборнік Давіда Сімановіча і неспадзявана расчараваўся.

Я ведаў гэтага паэта па першай яго кніжцы — «Вясенняя казка», выдадзенай два гады назад. Кніжка была цікавая, як кажуць, «свежая». Запомніўся паэтаў голас: не вельмі гучны, але адметны той яркасцю, што дасягаецца не экстравагантным падборам паэтычных метафар, не знешняй бачнасцю пошукаў, а добрай, натуральнай выразнасцю паэтычнага выказвання, эмацыянальнай знітаванасцю канкрэтнай дэталі з агульным ладам верша. Запомнілася нейкае летуценна-лірычнае ўспрыманне паэтам навакольнага свету, нейкая добрая інтэлігентнасць у поглядзе паэта на рэчы.

Не скажу, што ўсяго гэтага няма ў новым зборніку паэта. Д. Сімановіча калі не з першага, дык з другога радка пазнаеш і тут. Шкада толькі, што гэта часта не тое паэтычнае «распазнанне», якое раскрывае аўтара разам з пазнаннем прадмета яго паэзіі, калі творца жыве ў нашым уяўленні не проста як чалавек з пяром, адасоблены ад таго, што піша, а як нейкае непарыўнае адзінства паэтычнага самараскрыцця і адначасова пошукаў, «думання». Адным словам, у многіх вершах новай кніжкі няма творчай непасрэднасці і, калі хочаце, сапраўднага натхнення.

Вершы мы прааналізуем ніжэй. Цяпер нас цікавіць адна заканамернасць, праўда, не абсалютная. Часта даводзіцца сутыкацца з тым, што другі зборнік паэта бывае слабейшы за першы. Паўрад ці трэба ў такім выпадку гаварыць аб «падзенні» таленту аўтара. У першай кніжцы паэт (вядома, таленавіты) звычайна бывае вельмі непасрэдны, вельмі эмацыянальна цэласны. Мы ўпершыню пазнаём яго мастацкую сутнасць, выказаную ярка, часам з маладой наіўнасцю, якая сама ўжо ёсць паэзія. У другой кніжцы паэт баіцца паўтарэння і... паўтараецца. Новае, больш сталае ў параўнанні з першай кніжкай, яшчэ, па сутнасці, не знойдзена, старое ж падаецца з большым фармальным майстэрствам. Гэта, безумоўна, адзнака пасталення таленту, але не заўсёды — адзнака нечага прынцыпова новага.

Д. Сімановіч у новым зборніку і паўтараецца, і шукае. Шукае новыя тэмы; зборнік яго тэматычна разнастайны. Ён больш публіцыстычны, чым першы. Але зборніку не стае эмацыянальнай, лірычнай цэласнасці, ён увесь — як дом у рыштаваннях. Кніжка называецца «Чэрвень-рака». Аўтар у прадмове да яе піша: «...мне здаецца, што «Чэрвень-рака» — гэта рака жыцця. І таму ў ёй і дзяцінства, і праца, і каханне, і прыгажосць нашага сучасніка, вялікае шчасце жыцця, заваяванае працай і змаганнем».

Што ж, добрыя словы і добрае абяцанне значнасці кніжкі, яе стройнага паэтычнага ладу. Вобраз «Чэрвень-ракі» даволі часта сустракаем у зборніку. Але, на жаль, аказваецца, што гэта не тая «Чэрвень-рака», якую абяцаў нам паэт. Паняцце яе, насуперак дэкларацыям паэта, звужана. Гэта пераважна — квітненне прыроды, маладосць, каханне. Аказваецца, што гэта вобраз лакальна лірычны.

Чуть зеленеют берега
сквозь утренний туман,
а ты спешишь, **июнь-река,**
в луга, как в океан.

Або ў другім вершы:

Гвозди тонкие,
ломаясь,
прибивали долго пыль.
По ручьям веселым мая
сад в **июнь-реку** поплыл.

І яшчэ адзін верш:

За белыми туманами,
как синяя строка,
осталась где-то там она —
моя **июнь-река.**

У першых двух вершах недаравальнае паўтарэнне аднаго і таго ж вобраза ў адным і тым жа паэтычным павароце, нават у адной «пейзажнай» тэме. У трэцім вершы, які складаецца з дзвюх строф, сказана толькі тое, што мы выпісалі ў цытаце. Ёмкага сімвала, як бачым, па сутнасці не атрымалася.

Здрабненне вобраза, тэмы асабліва адчуваецца ў пейзажнай лірыцы зборніка. Д. Сімановічу нельга адмовіць у назіральнасці, у імкненні абагулена падаць з'яву прыроды, навесці на яе паэтычны «фокус». Адсюль яго цяга да пейзажнага верша-мініяцюры, жанра наколькі ўдзячнага, настолькі і небяспечнага, бо тут лёгка можна збіцца на выраб паэтычных цацак. Д. Сімановіч не заўсёды засцерагаецца ад гэтай бяды. Што, напрыклад, калі не прыгожая цацка, невялічкі верш пра тое, як майскі жук

влетел нечаянно в июнь
под кленами, у мельницы;
среди ромашковых полян
он сел,
от солнца розовый —
и улыбнулся мальчуган,
ловивший рыбу в озере...

І ці далёка стаіць ад яго па сваіх вартасцях такі ж невялікі верш пра салаўёў, што «прятали **скрипки(?)** в темное дупло». І вывад:

Сколько там я ни простаивал,
но никак не мог понять:
кто же скрипки те настраивал,
чтоб потом всю ночь играть?

Вельмі ўсё здробнена, вельмі штучныя, з налётам сусальшчыны, паэтычныя нацяжкі!

Пейзажнай лірыцы, мініяцюры патрэбна філасафічнасць, непаўторнасць убачанага, свежасць успрыняцця і абавязкова — думка. Сказаць пра дождж, што «гвозди тонкие прибивали долго пыль», — гэта яшчэ не думка, хоць і ўціснутая ў паўны вобраз (дарэчы, успомнім някрасаўскія «тысячи светлых гвоздей», што «шляпками вниз заскакали»). Сказаць нібыта архаічна важка і нават знешне філасафічна ў вершы «Дворец осени», што

Сквозь дымку высится природа,
как будто сказочный дворец.
Сверкают мраморные своды —
искусства осени венец, —

гэта яшчэ не значыць, што паэт глянуў на прыроду сапраўды філасафічна, «архітэктурна», як, скажам, гэта рабіў выдатны пейзажыст-філосаф М. Забалоцкі. Ні ў першым, ні ў другім выпадку я не хачу прыпісваць Д. Сімановічу ні свядомыя запазычванні, ні ўплывы. Справа ў працы. Калі скажаш не арыгінальна, абавязкова паўторыш і, горш таго, — нават сапсуеш знойдзенае і сказанае некім раней.

Думаецца, трэба перасцерагчы Д. Сімановіча ад бяздумнага вар'іравання старых, часта нават безгустоўных паэтычных атрыбутаў і сітуацый. З крыўдай на аўтара сустракаеш у яго вершах «ножки золоченые» дажджу, «зеленые шарики яблок», што звісаюць на тых жа «ножках, как ниточки, слабых», хлапчука, які ішоў з дзяўчынкай і «впервые косичек не трогал», або вось такія ўзоры саладжава рамансавай, сусальнай паэзіі:

Старым клином, вечным клином
улетают журавли.
В палисадах георгины
наклонились до земли.

На закате бледно-сером
под березами сидят
гордые (!) пенсионеры —
те, кому за шестьдесят.
(«Пенсіянеры»).

Што ж шукае і што знаходзіць паэт у новым зборніку? Як я казаў ужо, Д. Сімановіч — паэт, лірыцы якога ўласціва юнацкая летуценнасць, мяккасць, нейкая інтэлігентнасць у поглядзе на рэчы. Мы не можам сказаць, што гэта якасці выключныя, да якіх трэба імкнуцца кожнаму паэту. Не, гэта проста адзнака аўтарскага таленту, якая можа развіцца і ў добры, і ў благі бок. Благі мы толькі што бачылі, калі інтэлігентнасць ператвараецца ў бяссільную вытанчанасць, у сусальшчыну, прыгожую бяздумнасць. Добры бок — гэта тонкасць і праўдзівасць лірычнага пачуцця, аўтарская чуйнасць да псіхалагічнага жыцця чалавека, здольнасць да «сопереживания», калі сказаць па-руску. У лепшых творах яны выяўляюцца даволі поўна.

Глыбіня лірычнага перажывання, максімальнае набліжэнне самога паэта-лірыка да з'явы робіць яго паэтычна красамоўным, стварае тое амаль няўлоўнае «ледзь-ледзь», без якога верш — не верш. Чытаеш, напрыклад, «Песню ў вагоне» і не хочаш думаць, чым іменна гэты верш кранае цябе. Ён кранае, і гэтага даволі. Толькі пасля разумееш, што прымушае хваляваццa ўменне аўтара «спыніць» імгненны настрой, даць эмацыянальны малюнак перажывання і музыкай верша, і адборам дэталей.

Кишлак тонул среди тутовника,
среди урюка и айвы...
Я девочке с косичкой тоненькой
казался жителем Москвы —

гэта з другога верша. Эвакуацыя, далёкая Сярэдняя Азія. Млосная гарачыня, дзяўчынка і хлопчык ядуць на дуване персікі. Лістаносец з нуднай песняй вязе на асле пошту праз кішлак.

Кипел арык. От напряжения
арба скрипела.
Солнце жгло.
А под Москвою шли сражения
и было очень тяжело.

Вось і ўсё. Вельмі проста, здаецца, да прымітыву проста, але ж не скажаш, што гэта не паэзія. Паэзія асацыяцыі, паэзія настрою, які гаворыць сэрцу больш, чым розуму.

Д. Сімановічу трэба больш слухаць свой талент, больш быць адданым яму. Тады мы не будзем бачыць адваротны бок аднаго і таго ж медаля.

Д. Сімановіч. «Чэрвень-рака». Лірыка. На рускай мове. Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск, 1962.

НАРОДНЫ ЎМЕЛЕЦ

Чорны дуб і гіпс, цэмент і мармур — усё падуладна руцэ народнага ўмельца, скульптара і разбяра Мікалая Фёдаравіча Ячмянькова.

Яшчэ ў дзяцінстве захапіўся ён лепкай і разьбой і з таго часу ўвесь аддаецца любімай справе.

Як адрозніваюцца яго цудоўныя творы ад тых безгустоўных «слонікаў» і «кошачак», якія яшчэ часта можна ўбачыць у некаторых дамах.

Дробныя рэчы прыкладнога характару — не галоўнае ў творчасці народнага ўмельца. Мікалай Фёдаравіч — аўтар многіх скульптурных партрэтаў, барэльефаў, кампазіцый. Яго работы «Атака», «Партрэт даяркі», «Дзед Шчукар», «Маладосць», «Герман Цітоў — савецкі касманаўт» дэманстраваліся на рэспубліканскіх аглядах самадзейнага мастацтва.

Мікалай Фёдаравіч рыхтуецца да дэкады самадзейнага мастацтва сёлетняга года. Ён будзе экспанаваць партрэты Фідэля Кастра і Патрыса Лумумбы.

Л. ВАСІЛЬЕЎ.

Глускі раён.

ПРАЦЫ, ЯКІЯ НЕ СТАРЭЮЦЬ

Нярэдка, гаворачы пра дзейнасць вучоных папярэдняга пакалення, ужываюць выраз, які ўжо зрабіўся ўстойлівым: многія працы даследчыка сталі бібліяграфічнай рэдкасцю. Што гэта значыць? Гэта значыць, што яны захаваліся ў невялікай колькасці экземпляраў і недасягальныя для шырокага кола чытачоў, імі могуць карыстацца толькі асобныя даследчыкі. Між тым навуковая вартасць многіх работ і для нашага часу застаецца высокай, іх значэнне можа нават узрасці, бо толькі цяпер навука атрымала сапраўдныя ўмовы для развіцця.

Такой бібліяграфічнай рэдкасцю да апошняга часу была большасць прац пачынальніка беларускай філалогіі акадэміка Яфіма Фёдаравіча Карскага. Параўнальна нядаўна (у 1955—56 гг.) былі перавыдадзены лінгвістычныя выпускі капітальнай працы вучонага «Беларусы». Цяпер выйшлі ў свет «Працы па беларускай і іншых славянскіх мовах». Сюды ўвайшлі артыкулы, нататкі, якія друкаваліся ў розны час і ў розных выданнях невялікім тыражом, іншы раз за кошт аўтара. Захаваліся яны рэдка ў якой навуковай бібліятэцы. А цікавасць да гэтых работ, патрэба ў іх была вялікая. Вельмі характэрна ў гэтых адносінах прызнанне Якуба Коласа, які, атрымаўшы адзін з выпускаў «Беларусаў», пісаў пра яго Яфіму Фёдаравічу як пра «цудоўную і надзвычай цікавую навуковую працу», «адзіную ў гэтым родзе», «самую поўную, самую змястоўную, непрадузятую». І дадаваў: «Чакаю з вялікай цікавасцю далейшую работу, якую Вы ветліва абяцалі прыслаць мне».

Амаль пяцьдзесят год жыцця аддаў Я. Ф. Карскі вывучэнню мовы, літаратуры, народнай творчасці, этнаграфіі беларусаў. Вучоны запісваў народныя песні, друкаваў помнікі беларускай мовы, рупліва даследаваў нашу мову, яе гісторыю, яе гаворкі. Ён пераязджае з вёскі ў вёску, з раёна ў раён, каб высветліць тэрыторыю пашырэння беларускай мовы, падзел гэтай мовы на дыялекты, іх межы. І рабілася ўсё гэта ў той час, калі, па словах Якуба Коласа, «беларуская мова, здавалася, і існавала толькі для таго, каб пацешыцца з яе, пасмяяцца».

Я. Ф. Карскага часам абвінавачваюць у тым, што ён не рабіў значных тэарэтычных абагульненняў, знаходзіўся ў палоне фактаў. Але пры гэтым не ўлічваюць, што ў той перыяд патрэбны былі іменна факты, каб пры іх дапамозе можна было неаспрэчна даказаць: беларуская мова — паўнапраўны член сям'і славянскіх моў, гэтая мова — не бязладны збор рысаў розных моў, як імкнуліся давесці некаторыя шавіністы, а самастойная, блізкая рускай і ўкраінскай мова, якая мае свае асаблівасці, падзяляецца на гаворкі, у якой ёсць акрэсленая тэрыторыя пашырэння.

У зборнік увайшоў шэраг артыкулаў па гісторыі беларускай мовы, у якіх акадэмік Я. Ф. Карскі паказвае, што ўжо ў старажытнасці наша мова дасягнула досыць высокага ўзроўню развіцця. Вялікую ўвагу аддаваў даследчык вывучэнню беларускіх гаворак. Гэта знайшло адлюстраванне і ў «Працах па беларускай і іншых славянскіх мовах» (гл., напрыклад, артыкулы «Да пытання аб граніцы беларускіх гаворак», «Чэрвеньская гаворка», «Нататкі па беларускіх гаворках» і інш.). Цікавасць да гаворак абумоўлена ў Яфіма Фёдаравіча тым вялікім значэннем, якое надаваў ён народнай мове. Ён пісаў: «Народная мова ёсць корань і аснова мовы літаратурнай».

Вучоны добра ўсведамляў і метады, пры дапамозе якіх трэба весці даследаванне. Ён адзначаў: «Мова развіваецца разам з народам, змяняючыся ў сувязі з пераменамі ў жыцці самога народа».

У Я. Ф. Карскага варта павучыцца вялікім клопатам аб пашырэнні навуковых ведаў. «Пры пісанні сваёй кнігі («Беларусы»), — гаварыў Яфім Фёдаравіч, — я меў на ўвазе чытачоў рознай лінгвістычнай падрыхтоўкі, у тым ліку і звычайнага чытача, які цікавіцца пытаннямі мовы...» Ён быў уважлівы да агульнага стану навукі. Амаль кожная работа, прысвечаная Беларусі, рэцэнзавалася ці анатавалася Яфімам Фёдаравічам. У бібліяграфіі, змешчанай у юбілейным (да стагоддзя з дня нараджэння вучонага) выпуску «Прац інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа АН БССР», зарэгістравана больш 1000 выступленняў Яфіма Фёдаравіча ў друку. Ён не пакідаў без увагі нават асобныя артыкулы, дасылаў у навуковыя ўстановы дадаткі і папраўкі да слоўнікаў, праваў факты, якія выклікалі сумненне. Я. Ф. Карскі актыўна ўдзельнічаў у штодзённым жыцці.

Я. Ф. Карскі думаў пра далейшае развіццё навукі аб беларускай мове. «Трэба зарэгістраваць, — пісаў ён, — тыя багацці, якія мае беларуская мова». Яфім Фёдаравіч гаварыў пра неабходнасць скласці гістарычны слоўнік, слоўнік жывой беларускай мовы. Ён адзначаў: «Каштоўныя этнаграфічныя... і лінгвістычныя матэрыялы захоўвае ў сабе Беларускае Палессе. Час бы заняцца ўсебаковым яго даследаваннем». Беларускія мовазнаўцы цяпер і працуюць над выкананнем гэтых задач. Ідзе збіранне матэрыялаў для гістарычнага і абласных слоўнікаў, на Палессе адправілася экспедыцыя, арганізаваная сумесна з Інстытутам славяназнаўства АН СССР.

Амаль паўстагоддзя працаваў Я. Ф. Карскі на ніве беларускай філалогіі. Быў час, калі вучонаму даводзілася ісці на ўступкі — тады замест адзінаправільнага тэрміна «беларуская мова» ён гаворыць пра «белорусское наречие», хаця разумее ненавуковасць такога азначэння (гл. артыкул «Што такое старажытнае заходнерускае «наречие»?»). Былі ў Я. Ф. Карскага і памылкі, — напрыклад, ён пісаў пра немагчымасць весці выкладанне на беларускай мове. Але ў цэлым дзейнасць нашага выдатнага земляка карысная і надзвычай плённая. Дзякуючы ёй павялічваўся лік прыхільнікаў беларускай мовы, працы Карскага садзейнічалі яе ўсеагульнаму прызнанню, пераконвалі ў яе высокіх якасцях. Нездарма Якуб Колас у лісце да Яфіма Фёдаравіча выказваў вялікую ўдзячнасць за тую вялікую працу, якой Яфім Фёдаравіч прысвяціў сваё жыццё: «Беларуская культура так цесна звязана з Вашым імем, што адно без другога нельга мысліць».

Але Яфім Фёдаравіч быў не толькі беларусазнаўцам, ён працаваў і ў галіне іншых славянскіх моў, асабліва старажытнарускай, рускай, украінскай. Многія з гэтых работ таксама ўвайшлі ў зборнік прац. У кнізе, напрыклад, змешчаны артыкулы аб значэнні М. В. Ламаносава, А. С. Пушкіна, М. В. Гогаля ў развіцці рускай літаратурнай мовы. «Для празаічнай мовы «Пугачоўскага бунту», «Падарожжа ў Арзрум» і іншых твораў, адзначае Карскі, характэрна натуральнасць і мастацкая прастата. Гэта апошняя якасць пасля Пушкіна стала абавязковай умовай добрага стылю ва ўсіх нашых узорных пісьменнікаў; знешняя ж элегантнасць стылю, вытанчанасць у выразах знаходзіць месца толькі тады, калі была неабходнасць прыкрыць словамі адсутнасць глыбіні думкі, а то яшчэ і яўна ашукаць слухачоў і чытачоў патокамі красамоўства».

Я. Ф. Карскі крытыкуе ўкраінскіх буржуазных нацыяналістаў, якія пнуліся давесці адсутнасць сувязі ўкраінскай мовы з рускай — сучаснай і старажытнай (гл. стар. 558—562). Беларускі вучоны даследуе помнік украінскай мовы, піша аб украінскіх гаворках. У дні юбілею нашага выдатнага земляка (у 1961 г.) часопіс «Українська мова ў школе» адзначаў, што ні адзін неўкраінец не прысвяціў украінскай мове столькі артыкулаў, нататак, колькі Я. Ф. Карскі.

Яфім Фёдаравіч выступаў заўсёды за цесную сувязь вучоных розных краін, асабліва славянскіх, за ўзаемадапамогу, калектыўнасць у рабоце.

Работы Карскага пачалі сваё другое жыццё. Можна быць упэўненым, што яно будзе больш паўнакроўным, чым першае. Бо пашырылася распрацоўка праблем беларускага мовазнаўства і літаратуразнаўства, бо выраслі кадры беларускіх філолагаў. І міжволі прыгадваюцца словы, сказаныя на адной з навуковых сесій: «Чым большых поспехаў дасягне наша нацыянальная філалагічная навука, тым вышэй мы будзем ацэньваць гістарычную важнасць навуковага і грамадзянскага подзвігу акадэміка Карскага».

Б. ЛАПАЎ.

Я. Ф. Карскі. «Працы па беларускай і іншых славянскіх мовах». Адказны рэдактар член-карэспандэнт АН СССР, доктар філалагічных навук В. І. Баркоўскі. Выдавецтва АН СССР. Масква, 1962.

ЧАСОПІСЫ Ў ЛІПЕНІ

«НЁМАН»

У чацвёртым нумары часопіса (ліпень-жнівень) 80-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы прысвечаны артыкул І. Жыдовіча «Жыццё, аддадзенае народу» і верш С. Шушкевіча «Янка Купала» (пераклад В. Тараса).

Проза прадстаўлена апавяданнямі З. Азгура, Д. Вайналовіча, В. Сухарукава і М. Садковіча.

Часопіс друкуе вершы І. Бурсава, Ул. Варно, М. Маразюка, М. Брэля, І. Акшэўскага і Ул. Васько.

У раздзеле «Публіцыстыка» змешчаны нататкі М. Філімонава «За акіянам».

Пад назвай «Жыў-быў хлопчык» надрукаваны ўрыўкі з дзённікаў магілёўскага школьніка М. Малочкі, які потым загінуў на фронце ў час вайны з белафінамі.

Бібліяграфія прадстаўлена рэцэнзіямі на кнігі «Галубіны ўзлёт» І. Навуменкі, «Партызанскімі сцежкамі» М. Масквіна, «Бібліятэка і чытач» Я. Трыпуць, «Жанна д'Арк» Марка Твэна (пераклад з англійскай мовы Я. Семяжона і Л. Цімафеевай).

У нумары ёсць раздзел «Сатыра і гумар».

Камсамолцы Маі Ліс у ліку першых на Мінскім фарфора-фаянсавым заводзе прысвоілі званне ўдарніка камуністычнай працы. Мая апрацоўвае мастацкія вырабы. Ад яе майстэрства залежыць многае. Штрых, яшчэ штрых — і смешны звярок ажыў, «загаварыў». Умелыя рукі ў Маі!

Фота **Л. ГІГЕВІЧА.**

ЯК Я ПОЛЕМ ІДУ

ДЛЯ ГОЛАСУ З ФАРТЭПІЯНА

Словы Янкі КУПАЛЫ — Музыка М. ЧУРКІНА

1. Як я полем іду, гнецца колас на мне,
З ім маркотнай душой ціха шэпты вяду,
Колас чуе усё ў зачараваным сне, —
Колас гнецца ка мне, як я полем іду.

2. Як я лугам іду, траўка сцелецца ў ног,
Абсыпае з сябе жэмчуг росак ваду;
Кветкі жаляцца мне—поўны дзіўных знямог,—
Траўка сцелецца ў ног, як я лугам іду.

3. Як я лесам іду, звавна думкі сную,
Аглядаю святую дубоў грамаду;
Там, як дома, сябе з пушчай песні пяю,
Зважна думкі сную, як я лесам іду.

БАЦЬКА ПОЛЬСКАЙ ПРОЗЫ

ДА 150-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Ю. І. КРАШЭЎСКАГА

Пачынальнік польскай рэалістычнай прозы Юзэф Ігнацы Крашэўскі, 150 год з дня нараджэння якога спаўняецца заўтра, па праву лічыцца адным з самых пладавітых пісьменнікаў свету. Калі б усе раманы і аповесці гэтага тытана працы аб'яднаць у адно выданне, то яно склала б каля 500 тамоў! А Крашэўскі ж быў не толькі празаікам. Яго пяру належаць зборнікі вершаў і эпічныя паэмы, даследаванні па этнаграфіі і гісторыі польскага, беларускага і літоўскага народаў, публіцыстычныя і крытычныя артыкулы. Ён сур'ёзна займаўся музыкай і жывапісам. Пад яго кіраўніцтвам ажыццяўлялася выданне многіх газет і часопісаў. Але і гэта яшчэ не ўсё. Крашэўскі быў нястомным грамадскім і палітычным дзеячом. У цяжкіх умовах, калі Польшча не мела дзяржаўнасці, ён адзін вёў такую работу на культурнай ніве, якая звычайна пад сілу толькі цэлай установе. Імя Крашэўскага стала своеасаблівым сімвалам працалюбства. У асобныя гады свайго жыцця ён ствараў па 9—10 тоўстых раманаў, адначасова з'яўляўся карэспандэнтам 7—8 перыядычных выданняў. У эпісталярнай спадчыне Крашэўскага каля 200 тысяч пісем, сярод якіх ёсць і адрасаваныя некаторым беларускім пісьменнікам. За 57 год творчай дзейнасці «бацька польскай прозы» ўпісаў не адну выдатную старонку ў гісторыю нацыянальнай літаратуры і грамадскай думкі.

Юзэф Ігнацы Крашэўскі з'яўляецца адным з найбольш папулярных класікаў у Польскай Народнай Рэспубліцы. Побач з гэтым яго разнастайная творчасць заслугоўвае самай пільнай увагі з боку беларускага чытача. Справа ў тым, што Крашэўскі правёў на беларускай зямлі частку сваіх дзіцячых і юнацкіх год. Назіранні гэтага часу затым былі выкарыстаны ў мастацкіх творах, дзе пісьменнік стварыў каларытныя вобразы беларускіх сялян. Крашэўскі з цікавасцю сачыў за развіццём маладой беларускай літаратуры, заахвочваў Я. Чачота і В. Дуніна-Марцінкевіча пісаць на іх роднай мове. Так, у адным са сваіх пісем да віленскага кнігавыдаўца А. Завадскага польскі пісьменнік рэкамендуе яму зацікавіцца беларускімі песнямі Я. Чачота. 11 жніўня 1847 года Крашэўскі напісаў прачулы верш «На смерць Чачота», дзе сцвярджаецца, што справа беларускага песняра не загіне, што «зерне яго працы вернецца ў час багатага жніва». А вось што гаворыць у пісьме да Крашэўскага збіральнік беларускага фальклору Р. Зянкевіч: «Дзякую ад усяго сэрца за памяць аба мне і разбор «Песенек пінскага народа» ў пісьме да рэдакцыі «Варшаўскай газеты». Варта таксама напомніць, што 20 красавіка 1861 года пісьменнік-рэаліст, з'яўляючыся рэдактарам «Польскай газеты», змясціў там вядомае пісьмо Дуніна-Марцінкевіча, нацэльванае супраць ворагаў беларускай літаратуры. І урэшце нельга абмінуць той факт, што ў 1869 годзе, калі адзначалася гадавіна Люблінскай уніі, Крашэўскі станоўча выказаўся за тое, каб усім народам, якія раней уваходзілі ў склад Рэчы Паспалітай, у тым ліку і беларускаму, прадаставіць права на самавызначэнне. Так пісьменнік сплочваў свой доўг зямлі, якая ўзгадавала яго...

Бацькам Ю. І. Крашэўскага належаў невялікі маёнтак Доўгае каля Пружан на Брэстчыне. У сувязі з нашэсцем французаў яны часова пераехалі ў Варшаву. У гэтым горадзе 28 ліпеня 1812 года ў Крашэўскіх нарадзіўся сын, які затым стаў гонарам польскага народа. Летнія месяцы будучы пісьменнік часцей за ўсё праводзіў у Доўгім. Там ён гуляў з дзецьмі прыгонных, прыглядаўся да жыцця беларускага сялянства. У 15 год Ю. І. Крашэўскі паступіў у Свіслацкую гімназію, дзе сістэматызаваў набытыя дома веды па літаратуры, вывучаў рускую мову. З 1829 года ён стаў студэнтам Віленскага універсітэта. На кватэры будучага пісьменніка збіралася радыкальна настроеная моладзь, якая затым прымкнула да паўстання 1830 года. За ўдзел у нацыянальна-вызваленчым руху царскія ўлады прыгаварылі Крашэўскага да пакарання смерцю. Крэўным і сябрам юнака ўдалося змякчыць гэты прыгавор. У 1832 годзе Крашэўскі, надломлены і разгублены, вярнуўся ў Доўгае і заняўся бацькоўскай гаспадаркай. Закончыўшы празаічныя справы, малады аўтар замыкаўся ў кабінеце і пісаў узнёсла рамантычныя вершы, дзе горка іранізаваў над навакольнай рэчаіснасцю.

Крашэўскі ніколі не быў пестуном лёсу. Палітычныя падзеі, змаганне за кавалак хлеба прымушалі яго часта мяняць месца жыхарства. То ён арандуе маёнткі на Валыні і рэдагуе адтуль славуты віленскі часопіс «Атэнэум», то служыць у Жытоміры, то займаецца журналісцкімі справамі ў Варшаве. Але дзе б ні быў і што б ні рабіў пісьменнік, ён заўсёды памятаў пра Беларусь, прысвячаў ёй свае творы. Сярод іх—артыкулы «Пінск і Піншчына», «Пружаны», якія былі змешчаны ў «Петербургском еженедельнике» ў 1837—38 гг., нататкі «Успаміны пра Палессе, Валынь і Літву», раманы «На Палессі» і «Кароль у Нясвіжы». У 40-ыя гады мінулага стагоддзя Крашэўскі неаднаразова наведваў Беларусь—ці то каб сустрэцца ў Жыровічах са сваім сябрам, пісьменнікам Пляцыдам Янкоўскім (Джонам оф Дыкэлпам), ці то каб прыняць удзел у выданні «Андыны друскеніцкіх вод», якая выходзіла ў Гродна ў 1844—45 гг.

Сярод мастацкіх твораў Крашэўскага найбольшую цікавасць маюць раманы і аповесці з сялянскага жыцця. У ідэйна-тэматычным плане яны вельмі блізкія да твораў Дуніна-Марцінкевіча. Абодва пісьменнікі страсна даказвалі, што і прыгонныя сяляне з'яўляюцца людзьмі, могуць адчуваць, думаць і таму маюць законнае права на шчасце. Як Крашэўскі, так і Дунін-Марцінкевіч, зыходзяцца ў тым, што становішча народных мас трэба аблягчыць. Але абодва яны ў якасці сродку прапануюць не класавую барацьбу, не ліквідацыю буйнага землеўладання, а маральнае ўдасканаленне, апелююць да сумлення вышэйшых слаёў грамадства, заклікаюць пашыраць асвету. Іншая справа, што Крашэўскі-мастак часта браў верх над Крашэўскім-маралістам. І тады яго творы пачыналі гучаць як гнеўнае абвінавачанне супраць усёй прыгонніцкай сістэмы. Да такіх твораў належаць «Аповесць пра Саўку», «Гісторыя калка ў плоце», дзе аўтар узняўся ад этнаграфічнага апісальніцтва і голай дэкларацыйнасці да рэалістычнага адлюстравання рэчаіснасці, да мастацкіх абагульненняў.

Крашэўскі не стаў рэвалюцыянерам. Але ў адвечным канфлікце паміж маёнткам і вёскай яго сімпатыі былі на баку апошняй. Больш таго, пісьменнік лічыў, што ў абароне сваёй чалавечай годнасці селянін мае права на пратэст, супраціўленне. Так, герой палескай былі «Уляна» Аксён Ганчар, даведаўшыся, што паніч Тадэвуш Мразачынскі спакусіў яго жонку, падпальвае панскі двор. У сваім горы Ганчар не адзінокі: з усёй вёскі смокчуць сокі двор, царква ды карчма. «Селянін, — піша Крашэўскі, — павінен іх падтрымліваць сваёй працай: адрабляць ці плаціць за апеку пану, за спадзяванні папу, за суцяшэнні арандатару; усе трое жывуць за яго кошт...»

Польскае буржуазнае літаратуразнаўства любіла падкрэсліваць ідэйныя хістанні Крашэўскага. Так, яго шлях ад рамантычнай напышлівасці і сентыментальнай саладжавасці да паўнакроўнага рэалізму, ад ружовага радыкалізму да дэмакратызму, ад веры ў «ачышчальную» сілу рэлігіі да стыхійнага атэізму (перад смерцю Крашэўскі адмовіўся ад споведзі) быў не прамым і не лёгкім. І ўсё ж у складанай тагачаснай барацьбе выдатны раманіст пераважна быў заадно з сіламі прагрэсу. Яго пяро дзейсна змагалася з кансерватыўнасцю шляхты («Марытуры»), з крывадушнасцю пануючай маралі («Хата за вёскай»). Калі пачалося паўстанне 1863 года, Крашэўскі выказваў сваю салідарнасць з нацыянальна-вызваленчым рухам і таму пасля паражэння паўстання вымушан быў эміграваць у Дрэздэн.

З 1864 года пачынаецца новы этап у творчасці Крашэўскага. Пасля заахвочвання з боку беларуса Браніслава Залескага пісьменнік прыступае да стварэння мнагатомнага цыкла гістарычных раманаў. Гэтая нацыянальная эпапея польскага народа адкрываецца шырока вядомым раманам «Старое паданне», у аснову якога пакладзены фальклорныя матывы. Вядома, не ўсё раўнацэнна ў гістарычным цыкле Крашэўскага. У некаторых творах ідэалізуецца мінулае, бачны сляды спешкі. Гэта прызнаваў і сам аўтар. Ён падкрэсліў, што перш за ўсё хоча выбіць з рук польскага чытача французскі раман і таму займаецца не стварэннем шэдэўраў, а «выпечкай чорнага хлеба». Цікава адзначыць, што некаторыя раманы Крашэўскага ўпершыню друкаваліся ў Беларусі. Так, у мінскім выдавецтве Савіцкай у 1881 годзе ўбачыў свет двухтомнік «Два багі, дзве дарогі».

Міжнародная рэакцыя не пакінула ў спакоі выдатнага празаіка нават у эміграцыі. У 1883 годзе нямецкія ўлады абвінавацілі яго ў шпіянажы на карысць Францыі. Сямідзесяцігадовы пісьменнік не без умяшання самога Бісмарка быў пасаджан у турму. Перадавая грамадскасць усяго свету, у тым ліку і руская, рашуча асудзіла гэты бесчалавечны ўчынак. Крашэўскага выпусцілі. Але сілы яго былі падарваны. Ён паехаў у Швейцарыю і неўзабаве, 19 сакавіка 1887 года, памёр. Рэакцыя баялася яго нават мёртвага. Калі цела пісьменніка перавозілі з Жэневы ў Кракаў, аўстрыйская паліцыя, апасаючыся дэманстрацый, загадала не выносіць труну з вагона да наступлення ночы.

У заключэнне трэба дадаць, што творчасць польскага раманіста добра вядома савецкім чытачам. 12-томны збор твораў Крашэўскага выйшаў на рускай мове яшчэ да рэвалюцыі. Лепшыя яго раманы і аповесці перавыдаваліся ў пасляваенны час. Творы Крашэўскага перакладаліся і на беларускую мову. Так, Янка Купала пераклаў яго верш «Дзед і баба». Як нам удалося ўстанавіць, Крашэўскаму належыць і верш «Ці ты знаеш старонку», які змешчан у 4 томе папярэдняга выдання твораў Купалы з падзагалоўкам «пераклад з польскага». Арыгінал гэтага верша ёсць у зборніку 1838 года і мае загаловак «Да ххх».

Як паведамляе польскі друк, у сувязі са 150-годдзем з дня нараджэння Крашэўскага ў нашай краіне, на Валыні, арганізуецца мемарыяльны музей пісьменніка. І гэта будзе заслужаная даніна пашаны нястомнаму працаўніку, які ўсё жыццё марыў аб еднасці славянскіх народаў.

А. МАЛЬДЗІС.

ПРЭСА АДНАГО ФІЛЬМА

5 ЧЭРВЕНЯ чытачы нашай газеты мелі магчымасць пазнаёміцца з рэцэнзіяй на кінакарціну студыі «Беларусьфільм» — «Дзень, калі спаўняецца трыццаць год». Рэцэнзент С. Палякоў ужо ў самой назве артыкула выказаў свае адносіны да фільма: «У палоне традыцыйнага».

Як жа сустрэлі фільм шырокія колы гледачоў? Як ацаніла яго ўсесаюзная прэса?

Перад намі некалькі рэцэнзій з розных газет — рэспубліканскіх, абласных, гарадскіх, тэрытарыяльных.

«Хто стане адмаўляць, што іменна ў нашай краіне вызначэнне шчасця павінна быць даўно ўстаноўлена і існаваць як бясспрэчнае палажэнне»—так пачынаецца рэцэнзія Э. Эльбердава ў газеце **«Кабардино-Балкарская правда»** (г. Нальчык).

«Усё гэта так,—працягвае рэцэнзент.—Але спрэчкі ўсё ж працягваюцца, дыспуты праводзяцца, анкеты грамадскай думкі распаўсюджваюцца».

Такой спрэчкай, дыспутам, грамадскай анкетай лічыць Э. Эльбердаў фільм «Дзень, калі спаўняецца трыццаць год». Ён прад'яўляе рад істотных прэтэнзій да стваральнікаў карціны, перш за ўсё да выканаўцы галоўнай ролі Р. Ніфантавай. Рэцэнзент лічыць, што яе Святлана «вельмі навязчывая. Здзіўляе вельмі рэзкімі зменамі настрою. Да таго ж яна вельмі многа разважае пра каханне, пра шчасце (праўда, гэты папрок больш адрасуецца сцэнарысту)». На думку Э. Эльбердава, са строю кінаапавядання выпадае пралог. Разам з тым ён адзначае, што ў фільме «шмат моцных высокамастацкіх кавалкаў». «Цэльным, красамоўным, як адзін складаны герой, выглядае калектыў выяўленчага гуртка маладых рабочых тэкстыльнага камбіната... Галоўнае ж,—заканчвае рэцэнзент.—хоць «Дзень, калі спаўняецца трыццаць год» і не гаворыць апошняга слова ў спрэчцы, кінакарціна прымушае думаць, разважаць аб сваіх поглядах, магчыма, і даваць пераацэнку некаторым сваім перакананням. А гэта, бясспрэчна, заслуга фільма».

З ацэнкай Э. Эльбердава ўвогуле не разыходзіцца рэцэнзент газеты **«Призыв»** (г. Уладзімір) А. Архангельскі. Змест карціны, піша ён, «наводзіць нас на роздум аб каханні, аб абавязку, аб адносінах паміж людзьмі, аб шчасці ў жыцці». Выяўленне гэтых праблем А. Архангельскі бачыць у двух канфліктах галоўнай гераіні фільма Святланы—спачатку з першым мужам, а потым з другім. «Вонкавая падаплёка гэтых канфліктаў адна і тая ж,—сцвярджае рэцэнзент,— а сутнасць, калі разабрацца глыбей, розная. У абодвух выпадках мы сутыкаемся з праявамі своеасаблівага эгаізму і рэўнасці».

А. Архангельскі ў сваёй рэцэнзіі так вызначае мараль, якую прапаведуе фільм:

«Не, не ўсю любоў трэба аддаць толькі самым блізкім, частку яе трэба прынесці ў дар іншым людзям, грамадству, чалавецтву. Толькі тады ты будзеш па-сапраўднаму шчаслівы». Носьбітамі гэтай маралі рэцэнзент лічыць вобразы Святланы (выканаўца, на яго думку, «рэльефна, з вялікім пачуццём паказвае перажыванні гераіні, яе ваганні, жыццялюбства, імкненне да шчасця, да вялікага кахання, да таго, каб аддаць свой талент, сваё разуменне прыгажосці іншым») і Захара, «для якога абавязак перад людзьмі азначае многае».

Толькі два вобразы—маці Святланы і яе першага мужа Уладзіміра не задавальняюць рэцэнзента. Гэтыя недахопы, гаворыць ён, «зніжаюць якасць фільма. Але ў цэлым ён цікавы і важны не толькі сваёй праблематыкай, але і тым, што ўводзіць нас у свет вялікіх чалавечых пачуццяў».

Нібы адказваючы на папрок А. Архангельскага адносна неакрэсленасці вобраза Уладзіміра, рэцэнзент **«Пензенской правды»** (г. Пенза) С. Мартынаў піша: «Яго жыццёвае правіла—дабіцца хутчэй дысертацыю. У імя гэтага мізэрнага славалюбства ён ганьбіць, прыніжае годнасць жонкі».

С. Мартынаў таксама лічыць фільм поспехам студыі, хоць і бачыць у ім сур'ёзныя пагрэшнасці: наўмыснасць некаторых сітуацый, у якія сцэнарыст і рэжысёр ставяць асноўную гераіню (эпізоды з ранішнім апрананнем і калі Святлана разбурае Боркіны авіямадэлі), наўмысны ад'езд другога мужа.

«Зусім незразумела: навошта спатрэбілася аўтарам фільма пасылаць у доўгатэрміновую камандзіроўку Захара?» — недаўмявае С. Мартынаў.

Гэтае пытанне здаецца зусім зразумелым рэцэнзенту **«Днепропетровской правды»** Б. Малышаву (г. Днепрапятроўск). Ён лічыць ад'езд заканамерным, бо Святлана паўстала ўсёй істотай супраць прафесіі мужа, а «Захар не падзяляе поглядаў жонкі. Для будучага шчасця людзей, для захавання міру,—піша Б. Малышаў.—ён гатовы аддаць жыццё, ахвяраваць асабістым шчасцем».

Днепрапятроўскі рэцэнзент не бачыць ніякіх недахопаў у фільме. «За апошні час студыя «Беларусьфільм», — паведамляе ён чытачам,—падрыхтавала рад змястоўных высакаякасных твораў. Да іх адносіцца і рэцэнзуемы фільм».

«Паглядзіце гэты фільм»,—пад такой рубрыкай змясціла водгук Арк. Сурскага газета **«Зара над Бугам»** (Брэсцкае тэрытарыяльнае ўпраўленне). Аўтар сцвярджае: «На фоне шэрых, звычайных фільмаў, якія дэманструюцца за апошні час на экранах вобласці, прыемнай свежасцю павявае ад новай карціны кінастудыі «Беларусьфільм».

А вось рэцэнзія з таго ж Брэста—з абласной газеты **«Зара»**. Яе аўтар М. Індзюкоў дае зусім процілеглую ацэнку фільма: «Галоўнае тое, што фільм пра нашага сучасніка атрымаўся пасрэдным. Даўно ўжо прайшлі часы, калі глядач быў «усеядны».

— Кожная работа павінна быць нанава. Як ніколі.

Прыгадаўшы гэтыя словы гераіні фільма, М. Індзюкоў бярэ іх за крытэрый пры ацэнцы мастацкіх вартасцей работы студыі. «Дзень калі спаўняецца трыццаць год»,—піша рэцэнзент,—на жаль, нельга прызнаць наватарскім творам, створаным па прынцыпу «як ніколі».

М. Індзюкоў папракае стваральнікаў фільма ў запазычаннях прыёмаў з такіх кінастужак, як «Ляцяць жураўлі», «Чыстае неба». «Ствараецца ўражанне, нібыта аўтары кінафільма да работы над ім абмежавалі сябе пэўнай схемай і падагналі пад яе індывідуальнасць акцёраў. Інакш цяжка вытлумачыць, чаму муж Святланы (артыст Ю. Шумакоў), апанаваны думкай «дабіцца дысертацыю», толькі адмоўны, як кажуць, «традыцыйны злыдзень», а лётчык-выпрабавальнік Захар (арт. М. Лебедзеў) толькі станоўчы, чаму астатнія акцёры зведзены да ступені статыстаў?».

«Калі святкуе сваю ўрачыстасць штамп». Артыкулам пад такой назвай адзначыла выхад фільма на экраны Комі АССР газета **«Красное Знамя»** (г. Сыктыўкар). Аўтар В. Міронаў піша:

«Беларускія кінематаграфісты не вельмі часта цешаць нас сур'ёзнымі, змястоўнымі карцінамі. Некалькі год назад з'явіўся выдатны фільм «Чырвонае лісце» на матэрыяле вызваленчай барацьбы заходнебеларускіх патрыётаў у часы пілсудчыны. Але гэта была рэдкая ўдача. Сумную вядомасць набыў фільм Мінскай студыі «Вясеннія навальніцы»; тут бушавалі «ракавыя страсці» ў сямейных акварыумах». Рэцэнзент гаворыць пра расчараванне, якое яго напаткала пры знаёмстве з апошнім фільмам студыі. Разам з тым, піша В. Міронаў, адчуваецца крыўда: «Сустрэчы з сапраўдным мастацтвам так і не адбылося, а тысячы людзей адобрылі гэты эрзац. У тым-та і складанасць выхавання густу, што нявопытны глядач не заўсёды можа адрозніць рамяство ад натхнення, асабліва, калі тэма фільма сама па сабе закранае чулыя струны сэрца гледача».

В. Міронава не задавальняе крайняя элементарнасць трактоўкі вобразаў і маральных «выкладак». Ён абвінавачвае стваральнікаў фільма ў парушэннях жыццёвай логікі характараў персанажаў. Што магло зблізіць Святлану з нюняй і эгаістам Уладзімірам?—пытае В. Міронаў.—Чаму стваральнікі фільма замест сапраўднага даследавання чалавечых узаемаадносін ужываюць «бяспройгрышныя» хады, накшталт таго, як лёгка ўваходзіць «магутны» Захар у засмучонае першай «апечаткой» жыццё Святланы? Рэцэнзента не задавальняе лёгкасць, з якой Захар заваёўвае душу маленькага Боркі (тут В. Міронаў, як і С. Палякоў на старонках «Літаратуры і мастацтва», прыгадвае аналагічную сітуацыю ў фільме «Сярожа», дзе яна вырашана непараўнальна больш складана і нават бліскуча). Данінаю штампу лічыць В. Міронаў і наўмыснае ўскладненне ўзаемаадносін паміж Святланай і Захарам пасля вяселля, і кадры катастрофы самалёта, які пілатуе Захар, і шмат што іншае. Рэцэнзент са спачуваннем гаворыць аб намаганнях артыстаў Р. Ніфантавай і М. Лебедзева, якія імкнуцца неяк апраўдаць нелагічнасці сцэнарыя. «Але, на жаль,—піша В. Міронаў,—выратаваць увесь фільм—задача, непасільная нават для Ніфантавай».

За схематызм, адсутнасць жыццёвай логікі, штампы папракае аўтараў фільма і рэцэнзент газеты **«Ульяновская правда»** (г. Ульянаўск) С. Юр'еў. Ён лічыць гэты твор адным з серыі сямейна-бытавых, якія адрозніваюцца толькі тым, што ў адным—«яна» перадавая, а ў другім—«ён». У «Дні» перадавая «яна»,—піша С. Юр'еў. Але вось з'яўляецца другі «ён»—Захар. «Святлана, па сутнасці,—заўважае рэцэнзент,—стала на пункт гледжання свайго першага мужа. Яна, як і ён, хоча замкнуць сваё шчасце ў чатырох сценах маленькага свету сваёй кватэры...» Рэцэнзент лічыць псіхалагічна неапраўданай маральную дэградацыю гераіні. Неапраўдана таксама і тое, што Захар («чалавек, які па-сапраўднаму кахае») пакідае жонку ў цяжкім узрушэнні. А потым вяртаецца... Чаму? «Няўжо цяпер Святлана не будзе больш перажываць за кожны палёт Захара, не будзе начамі не спаць, чакаючы яго вяртання з аэрадрома? Можа, у яе мужнасці прыбавілася? Мацнейшай яна стала? — пытаецца С. Юр'еў. — І сам адказвае: — Невядома. Гэта ўжо не турбуе аўтараў гэтага сумбурнага фільма, фільма, у якім няма ні акрэсленасці задумы, ні адказу на пастаўленыя ў ім жа пытанні».

«У любой кнізе, у любым кінафільме,—піша рэцэнзент газеты **«Вечерний Новосибирск»** Э. Фанякова,—для нас важны погляд мастака на свет, лад яго думак, выяўлены ў вобразах... Але фільм, пра які ідзе гаворка, чамусьці пярэчыць гэтым элементарным законам мастацтва, хаця яго і стварылі людзі, не пазбаўленыя здольнасцей».

Пераказаўшы з прыкметнай доляй іроніі змест кінакарціны, Э. Фанякова сцвярджае: «Фільм не аздоблены ні адной яскравай думкай, ніводнай ідэяй. Пра яго інакш і не раскажаш—там сапраўды акрамя фабулы нічога няма: ні людзей, ні роздуму мастака над іх жыццём. Хіба толькі карыкатурная мараль: любі мужа і вытворчасць у аднолькавай ступені».

Рэцэнзент прад'яўляе сур'ёзныя прэтэнзіі да характараў галоўных персанажаў. «Сцвярджаецца, напрыклад, што Святлана—добры мастак, які жыве пошукамі. А чаму, запытаемся? З кінакарціны ж мы не даведаемся ні пра яе мастацкія густы, ні пра яе барацьбу за сваю мару—эксперыментальны цэх па афарбоўцы тканін, і нават не бачым ніводнага створанага ёю малюнка. З аднолькавым поспехам Святлану маглі назваць інжынерам, канструктаршай, кухаркай—для гледача нішто б не змянілася». Тыя ж недаўменні выклікае ў рэцэнзента і вобраз Захара, пра якога Э. Фанякова піша: «Прыйшоў, ажаніўся з жанчынай з дзіцем, паехаў з выхаваўчых меркаванняў, вярнуўся. Кропка. Што за характар? Асоба? Чым цікавіцца, што любіць? Чаму выбраў Святлану? Чаму іменна з ёю знайшоў сваё шчасце? Пра ўсё гэта даводзіцца толькі варажыць на кафейнай гушчы».

Сваю рэцэнзію Э. Фанякова назвала: «Дзень, які прайшоў упустую». У заключэнне яна выказвае крыўду з тае прычыны, што «на суд гледача прадстаўлены такі шэры, сумны фільм».

Па сутнасці, амаль тыя ж прэтэнзіі да фільма прад'яўляе і рэцэнзент газеты **«Літературна Україна»** (г. Кіеў) Алег Бабішкін. Пераказаўшы яго фабулу, ён пытаецца: «Пра які фільм я апавядаю?» І адказвае: — «Пра які хочаце. Нязначныя змены, неістотныя варыянты — і такія кінакарціны можна выпускаць канвеерам, тым больш, калі пэўна вызначыць, дзе адбываюцца падзеі, бо час вызначаецца толькі сучаснымі модамі, мэбляй ды мадэллю самалёта».

Прыгадаўшы фільмы «Бальная запісная кніжка» Жульена Дзювіўе (дваццаціпяцігадовай даўнасці) і «Зумрад» А. Рахімава і А. Давідсона (апошняя работа таджыкскіх кінематаграфістаў), Алег Бабішкін знаходзіць у іх тую ж фабулу, але даводзіць, што ідэйна-мастацкае вырашэнне сюжэта ў абедзвюх гэтых карцінах непараўнаўча больш глыбокае, чым у фільме «Дзень, калі спаўняецца трыццаць год».

Рэцэнзент піша, што пасля прагляду фільма «пакідаеш залу з расчараваннем і трывогай за студыю «Беларусьфільм» — турбуе гэткая «спецыялізацыя» студыі на камерных фільмах з сямейнымі праблемамі і псеўдапраблемамі. Бо ўсё гэта можа прывесці да ўступак перад мяшчанскімі густамі».

* * *

Мы аб'ектыўна пераказалі змест многіх рэцэнзій на фільм, які вы, паважаныя чытачы, не так даўно бачылі. А якая ваша думка? Якія ў вас ёсць пажаданні, парады, прэтэнзіі да кінастудыі «Беларусьфільм»?

Творчая справаздача

У Віцебску перад гледачамі абласнога цэнтра з творчай справаздачай выступілі самадзейныя артысты Браслаўскага народнага тэатра. Госці паказалі сваю апошнюю работу — п'есу Л. Шараградскага «Весенние страдания».

14 гадоў існуе драматычны калектыў. За гэты час ён паставіў звыш 120 многаактавых і аднаактавых п'ес.

Браслаўскія артысты часта выступаюць перад працаўнікамі вёскі. Сваё майстэрства яны паказвалі гледачам Літвы і Латвіі.

ФІЛЬМЫ ПРА ФЛОТ

На экранах рэспублікі шырока паказваюцца кінафільмы, прысвечаныя гераічнаму флоту нашай Радзімы.

Жыхары Віцебска ў гэтыя дні глядзяць кінакарціны «Балтыйская слава», «За тых, хто ў моры», «Пагібель «Арла», «Надзвычайнае здарэнне».

Працаўнікам вёсак Магілёўшчыны дэманструюцца «Адмірал Ушакоў», «Караблі штурмуюць бастыёны».

У Мінскай, Гомельскай і Гродзенскай вобласцях поспехам у гледачоў карыстаюцца «Крэйсер «Вараг», «Адмірал Нахімаў», «У мірныя дні», «Марскі паляўнічы», «Камандзір карабля», «Звальненне на бераг».

На экранах рэспублікі дэманструюцца таксама хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя кінакарціны: «Марамі сцюдзёнымі», «Караблі ўзнімаюць сцягі», «Блакітныя дарогі клічуць», «Расказы мора», «Звычайная Арктыка», «Малая зямля».

Нямала яркіх, хвалюючых старонак у летапісе ратных подзвігаў вялікага рускага народа. Яны расказваюць аб бязмежнай адданасці рускага салдата радзіме, аб яго мужнасці і стойкасці, воінскім майстэрстве і доблесці. Выдатнае месца ў гісторыі барацьбы нашага народа супраць іншаземных захопнікаў займае Барадзінская бітва ў гады Айчыннай вайны 1812 года.

У гісторыі гэтай вайны зафіксавана шмат падзей, якія адбываліся на тэрыторыі цяперашняй Беларусі. Ужо тут напалеонаўская армія адчула сілу і магутнасць рускай зброі. Вялікая бітва адбылася каля Карэліч. Тут казакі Платава разграмілі авангард 60-тысячнага корпуса маршала Даву, які складаўся з трох кавалерыйскіх палкоў. Значныя баі адбываліся і ў іншых раёнах. На захопленай ворагам тэрыторыі ствараліся партызанскія атрады, якія грамілі акупантаў. Вялікая армія заваёўнікаў раставала па меры руху яе на ўсход. Ужо ў раёне Віцебска яна налічвала 229 тысяч салдат, да Смаленска дабралася толькі 185 тысяч.

Вялікія баі з французскімі войскамі адбываліся ў раёне Кобрына і ў Гарадзечна. У стогадовы юбілей Барадзінскага бою ў цэнтры Кобрына быў пастаўлен помнік у гонар першай перамогі рускіх над войскамі Напалеона.

У Кобрынскім ваенна-гістарычным музеі імя Суворава дзве залы займаюць экспазіцыі, якія расказваюць аб падзеях Айчыннай вайны 1812 года. У гэтыя дні музей наведвае шмат экскурсантаў.

Фотакарэспандэнт В. Герман (фотахроніка БЕЛТА) сфатаграфаваў дом у Кобрыне, у якім размяшчаецца ваенна-гістарычны музей імя Суворава, і супрацоўніка музея А. Мартынава, які расказвае наведвальнікам — навучэнцам са Слуцкага раёна Мінскай вобласці аб Айчыннай вайне 1812 года.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 00790

Друкарня выдавецтва «Звязда».